

UNIVERSITY of NICOSIA

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΚΟΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τραπεζική, Λογιστική & Χρηματοοικονομική

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Το σύγχρονο Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, και η εξοικείωση των πολιτών με αυτό: Μια εμπειρική προσέγγιση.

Αναστάσιος Ε. Τσιρώνης

A.M.: 157629

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Α': Ιακωβίδου Μέλπω

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια Β': Μόρφη Κατερίνα

Πάτρα, Μάιος 2026

Στη Λήδα, για το φως και την παιδική σοφία της

Δήλωση Αποδοχής

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το σύγχρονο Ευρωπαϊκό θεσμικό χρηματοοικονομικό περιβάλλον και τον βαθμό εξοικείωσης των πολιτών με τους βασικούς θεσμούς, μηχανισμούς και εξελίξεις που το έχουν διαμορφώσει τα τελευταία χρόνια. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης, η πρόοδος της Τραπεζικής Ένωσης, η ανάπτυξη των ψηφιακών πληρωμών και η προοπτική εισαγωγής του Ψηφιακού Ευρώ καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη επαρκούς χρηματοοικονομικής παιδείας και ενημέρωσης των πολιτών. Αρχικά πραγματοποιείται βιβλιογραφική ανασκόπηση των σημαντικότερων θεσμών και πρωτοβουλιών που συνθέτουν το σημερινό Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό οικοδόμημα, όπως το Ευρωσύστημα, η Τραπεζική Ένωση, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας, η Ένωση Κεφαλαιαγορών, το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, οι άμεσες πληρωμές και το επερχόμενο Ψηφιακό Ευρώ. Στη συνέχεια ακολουθεί εμπειρική διερεύνηση του επιπέδου γνώσης και εξοικείωσης των πολιτών μέσω ποσοτικής έρευνας με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Η μελέτη βασίστηκε σε δείγμα 96 συμμετεχόντων και η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το λογισμικό IBM SPSS, αξιοποιώντας περιγραφική στατιστική, ελέγχους Independent Samples t-test και ανάλυση διακύμανσης (ANOVA).

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι, παρά τη σχετικά θετική εικόνα που πολλοί συμμετέχοντες έχουν για το επίπεδο γνώσεών τους, η πραγματική εξοικείωση με βασικούς Ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς και έννοιες παραμένει περιορισμένη. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Συνολικός Δείκτης Γνώσης (Total Knowledge Score) διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις 2,73 σωστές απαντήσεις σε σύνολο 9 ερωτήσεων γνώσης (εκ των 24 συνολικά), γεγονός που αναδεικνύει σημαντικά ελλείμματα ενημέρωσης και κατανόησης. Παράλληλα, μελετήθηκαν ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις στο επίπεδο γνώσης μεταξύ επιμέρους δημογραφικών ομάδων, ενώ καταγράφηκε θετική σχέση μεταξύ της αυτό-αντιλαμβανόμενης εξοικείωσης και της πραγματικής γνώσης επί των θεμάτων.

Συνολικά, η εργασία αναδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής παιδείας και της ενημέρωσης των πολιτών, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματική συμμετοχή τους στο εξελισσόμενο Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, να αλλάξει η επενδυτική κουλτούρα, να αυξηθεί το επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων, και να υποστηριχθεί η ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση, Ευρωπαϊκοί Χρηματοοικονομικοί Θεσμοί, Χρηματοοικονομική Παιδεία, Χρηματοοικονομικός Αλφαριθμητισμός, Ποσοτική Έρευνα

Abstract

This master's thesis examines the contemporary European institutional financial environment and the degree of citizens' familiarity with the key institutions, mechanisms, and developments that have shaped it in recent years. The increasing complexity of the European Union's financial system, the strengthening of European economic governance, the progress of the Banking Union, the expansion of digital payments, and the prospect of introducing the Digital Euro have made financial literacy and public awareness more important than ever.

The study begins with a literature review of the most significant institutions and initiatives that constitute the current European financial framework, including the Eurosystem, the Banking Union, the European Stability Mechanism, the Capital Markets Union, the Recovery and Resilience Facility, instant payments, and the forthcoming Digital Euro. Subsequently, an empirical investigation is conducted to assess citizens' level of knowledge and familiarity through a quantitative survey based on a structured questionnaire. The study was conducted on a sample of 96 participants, and the collected data were analyzed using IBM SPSS software, employing descriptive statistics, Independent Samples t-tests, and Analysis of Variance (ANOVA).

The findings indicate that, despite the relatively positive perception many participants hold regarding their own level of knowledge, actual familiarity with key European financial institutions and concepts remains limited. Notably, the Total Knowledge Score averaged 2.73 correct answers out of 9 knowledge-based questions (out of 24 questions included in the questionnaire overall), highlighting significant gaps in awareness and understanding. Furthermore, potential differences in knowledge levels across demographic groups were examined, while a positive relationship was identified between self-perceived familiarity and actual knowledge of the examined topics.

Overall, the study highlights the need to strengthen financial education and public awareness in order to enhance citizens' effective participation in the evolving European financial environment, promote a more investment-oriented culture, increase the level of private investment, and support broader economic growth and prosperity across Europe.

Keywords: European Union, European Economic Governance, European Financial Institutions, Financial Education, Financial Literacy, Quantitative Research

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	7
1.1 Σκοπός & Σημασία της Έρευνας	7
1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα	8
1.3 Αρχική Υπόθεση-Έναυσμα της Εργασίας	9
1.4 Δομή της Διπλωματικής Εργασίας	9
Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	10
2.1 Το Ευρωσύστημα	10
2.2 Η Τραπεζική Ένωση	17
2.3 Θεσμοί Δημοσιονομικής Σταθερότητας	20
2.4 Η Ένωση Κεφαλαιαγορών (Capital Markets Union)	23
2.5 Το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας	25
2.6 Οι Άμεσες Πληρωμές στην Ευρώπη	27
2.7 Το Ψηφιακό Ευρώ	28
2.8 Τα Ευρωπαϊκά Χρηματιστήρια	30
2.9 Η Ανάγκη Χρηματοοικονομικής Παιδείας στο Παρόν Πλαίσιο	32
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία Έρευνας	33
Κεφάλαιο 4. Ανάλυση Δεδομένων & Ερμηνεία Αποτελεσμάτων	35
4.1 Αποτελέσματα Ανάλυσης Συχνοτήτων	36
4.2 Αποτελέσματα Ανάλυσης Independent Samples t-test	58
4.3 Συνολικός Δείκτης Γνώσης / Total Knowledge Score	60
4.4 Αποτελέσματα One-way Analysis of Variance (ANOVA)	61
Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα & Εισηγήσεις	63
5.1 Συμπεράσματα	63
5.2 Επιπτώσεις για την Ευημερία και Οικονομία της Ευρώπης	65
5.3 Προτάσεις για Γενικότερη Βελτίωση του Επιπέδου Γνώσης & Εξοικείωσης	65
5.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	66

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Σκοπός & Σημασία της Έρευνας

Το ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον έχει υποστεί θεμελιώδεις μεταβολές τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και την επιτάχυνση της τεχνολογικής καινοτομίας. Η δημιουργία και ενίσχυση υπερεθνικών θεσμών, η μεταφορά αρμοδιοτήτων από εθνικό σε κεντρικό Ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και η ραγδαία ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών (Fintech), έχουν οδηγήσει σε ένα πιο σύνθετο και απαιτητικό χρηματοοικονομικό πλαίσιο, σε σχέση με αυτό που είχαμε όλοι συνηθίσει μέχρι πρόσφατα. Παράλληλα, νέες πρωτοβουλίες, οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη, αναμένεται να επηρεάσουν ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες συναλλάσσονται και αλληλεπιδρούν με το χρηματοπιστωτικό σύστημα, τον τρόπο με τον οποίο αποταμιεύουν και επενδύουν, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο ελέγχουν τις πολιτικές και τεχνοκρατικές αποφάσεις οι οποίες χτίζουν το όλο οικοδόμημα (π.χ. νόμοι Κρατών-μελών, Κανονισμοί και Οδηγίες της Ε.Ε., αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε., αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της Ε.Κ.Τ.).

Σε αυτό το όλο και πιο απαιτητικό περιβάλλον που διαμορφώνεται, οι πολίτες προκειμένου να λαμβάνουν τις ορθές αποφάσεις για το δικό τους οικονομικό συμφέρον, αλλά και προς το γενικότερο κοινωνικό συμφέρον, είναι απαραίτητο να είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τις εξελίξεις, και να κατέχουν ένα ελάχιστον επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, εξοικείωσης και παιδείας. Η εν λόγω γνώση πρέπει να περιλαμβάνει το θεσμικό πλαίσιο πάνω στο οποίο έχει κτιστεί και λειτουργεί το σημερινό χρηματοοικονομικό και οικονομικό σύστημα, και στην περίπτωση μας το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό. Επίσης πρέπει να περιλαμβάνει βασικά στοιχεία της κουλτούρας της ατομικής και οικογενειακής επένδυσης (χρηματιστηριακές αγορές, ομόλογα, ETFs, κλπ.), αλλά και τα βασικά στοιχεία της ηλεκτρονικής τραπεζικής και των ηλεκτρονικών πληρωμών.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τον βαθμό αυτής της γνώσης και εξοικείωσης των πολιτών με το τρέχον περιβάλλον, αλλά και τις απόψεις των πολιτών όσον αφορά τις τάσεις και το μέλλον αυτού του τομέα. Μέσω μιας εμπειρικής προσέγγισης, η έρευνα φιλοδοξεί να αποτυπώσει στο μέτρο του δυνατού, την υφιστάμενη κατάσταση και να αναδείξει πεδία στα οποία εντοπίζεται έλλειμμα ενημέρωσης ή χρηματοοικονομικής παιδείας. Η παρούσα εργασία επιδιώκει να συμβάλει στη σχετική συζήτηση, παρέχοντας δεδομένα που μπορούν να αξιοποιηθούν με στόχο τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής παιδείας και συμμετοχής των πολιτών.

Το βάθος της χρηματοοικονομικής παιδείας μιας κοινωνίας πιθανότατα αντικατοπτρίζει και το επίπεδο της οικονομικής της ευημερίας. Με βάση αυτή την ευρέως αποδεκτή παραδοχή, η σημασία του θέματος της παρούσας εργασίας είναι μεγάλη, καθώς είναι λογικό κοινωνίες με χαμηλή χρηματοοικονομική παιδεία αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να αποτελούνται από πολίτες που θα αντιμετωπίζουν τις αγορές με φοβικότητα και καχυποψία, με μηδενική ροπή προς ανάληψη επενδυτικού ρίσκου, και στο τέλος, χαμηλά επίπεδα επενδύσεων παρά την πληθώρα ρευστότητας. Ειδικά στην περίπτωση των Κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου το θεσμικό πλαίσιο δεν είναι στατικό, αλλά στα πλαίσια του πρότζεκτ της Ευρωπαϊκής ενοποίησης εξελίσσεται, η έλλειψη ενημέρωσης από πλευράς πολιτών δημιουργεί επίσης τον κίνδυνο να θεωρηθεί η ίδια η ενοποίηση ένα πρότζεκτ που καθοδηγείται και υλοποιείται από το τεχνοκρατικό και πολιτικό σύστημα, χωρίς την ικανοποιητική συμμετοχή, διαβούλευση, και κατά συνέπεια δημοκρατική νομιμοποίηση, υπονομεύοντας τον διαχρονικό κοινό στόχο της «όλο και στενότερης ένωσης / ever closer union» (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2007) των Ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί με ανανεωμένη αποφασιστικότητα την εμβάθυνση της Ένωσης Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων, την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης, και γενικότερα την επίτευξη της Στρατηγικής της Αυτονομίας στους προαναφερθέντες τομείς. Η ελλιπής ενημέρωση των πολιτών μπορεί να γεννήσει στρεβλωμένες αντιλήψεις και αστήρικτες τάσεις άρνησης, και εν τέλει να δημιουργήσει εμπόδια προς την δημιουργία μιας πιο αποτελεσματικής Ευρωπαϊκής οικονομίας.

1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Η εργασία θα επιχειρήσει να απαντήσει ικανοποιητικά -με δεδομένους τους πρακτικούς περιορισμούς στην έκταση της, και στο μέγεθος του στατιστικού δείγματος- στα ακόλουθα βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- A) Ποιος είναι ο βαθμός εξοικείωσης των πολιτών με το σύγχρονο Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον;
- B) Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον βαθμό εξοικείωσης ανάλογα με δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία, το φύλο, και το μορφωτικό επίπεδο;
- Γ) Σε ποιους τομείς του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος εντοπίζονται τα μεγαλύτερα κενά γνώσης και κατανόησης;

1.3 Αρχική Υπόθεση-Έναυσμα της Εργασίας

Η παρούσα εργασία στηρίζεται στην αρχική και γενικότερη εκτίμηση ότι παρά την εκθετική πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια όσον αφορά την θεσμική ενίσχυση του Ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού οικοδομήματος, αλλά και την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, η οποία θεωρητικά έχει φέρει πιο κοντά τους πολίτες με τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες κάθε είδους, ο βαθμός γνώσης και εξοικείωσης του μέσου πολίτη παραμένει αρκετά χαμηλός.

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι έναυσμα της εργασίας είναι το εμπειρικά παρατηρούμενο μικρό ή μεγάλο χάσμα μεταξύ του όλο και πιο πολύπλοκου χρηματοοικονομικού συστήματος, όπως αυτό διαμορφώνεται και εξελίσσεται με αμείωτους ρυθμούς, και του επιπέδου γνώσης του μέσου πολίτη περί αυτού, αλλά και της δυνατότητας χρήσης νέων εργαλείων συναλλαγών και επενδύσεων από εκείνον.

Σημαντικό δεδομένο το οποίο επίσης συνέβαλε στον προβληματισμό είναι αναμφίβολα το χαμηλό επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων που παρουσιάζεται στην Ευρώπη σε σχέση με τις Η.Π.Α., όπου εκεί οι πολίτες είναι σημαντικά πιο εξοικειωμένοι με την έννοια και κουλτούρα της επένδυσης, και ίσως πιο ενημερωμένοι για το θεσμικά συμπαγές -και λιγότερο κατακερματισμένο- χρηματοοικονομικό σύστημα των Η.Π.Α., γεγονός που μειώνει τις ασάφειες και αυξάνει την διάθεση για επενδυτικό ρίσκο.

1.4 Δομή της Διπλωματικής Εργασίας

Η εργασία δομείται σε πέντε κεφάλαια: Πέραν του πρώτου κεφαλαίου που αποτελεί την απαραίτητη εισαγωγή, το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει την βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία συμπεριλαμβάνει τα βασικότερα στοιχεία του τρέχοντος χρηματοοικονομικού τοπίου σε Ελλάδα και Ευρώπη, περιγράφει συνοπτικά το πως αυτό διαμορφώθηκε και σφυρηλατήθηκε παίρνοντας τη σημερινή του μορφή. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη μεθοδολογία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο παραθέτει και ερμηνεύει τα αποτελέσματα αυτής. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο εξάγονται συμπεράσματα βασιζόμενα στην ερμηνεία που προηγήθηκε στο τέταρτο κεφάλαιο, ενώ επιπρόσθετα, διατυπώνει προτάσεις για μελλοντική έρευνα, αλλά και για λήψη μέτρων με σκοπό τον πυρήνα του προβληματισμού, την βελτίωση του επιπέδου χρηματοοικονομικής παιδείας στη χώρα μας.

Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

2.1 Το Ευρωσύστημα

Το ατύπως επονομαζόμενο Ευρωσύστημα (Eurosysteem) συντίθεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα από κοινού με τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των 21 Κρατών-μελών του, δηλαδή αναφέρεται στην συλλογική -αλλά μη ενιαία- οντότητα η οποία διαχειρίζεται τη νομισματική πολιτική στις χώρες αυτές. Σημειώνεται ότι το Ευρωσύστημα αποτελεί διαφορετικό θεσμό από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (European System of Central Banks), το οποίο συντίθεται από την Ε.Κ.Τ. και τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των 27 κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (δηλαδή των 21 οι οποίες συμμετέχουν ήδη στο Ευρωσύστημα, και των υπόλοιπων 6 οι οποίες εκπροσωπούν χώρες που δεν έχουν ακόμα υιοθετήσει ως νόμισμά τους το Ευρώ).

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με έδρα τη Φρανκφούρτη της Γερμανίας, ιδρύθηκε την 1^η Ιουνίου 1998, και λίγους μήνες αργότερα απέκτησε τις πλήρεις εξουσίες της, όταν την 1^η Ιανουαρίου 1999 γεννήθηκε το Ευρώ. Η απαρχή της Ε.Κ.Τ. ως θεσμού βρίσκεται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας (European Monetary Cooperation Fund), το οποίο ιδρύθηκε το μακρινό 1973, το οποίο το 1994 έδωσε τη θέση του στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (European Monetary Institute). Το Ε.Ν.Ι. αποτέλεσε ουσιαστικά την προπαρασκευαστική μορφή της Ε.Κ.Τ., δηλαδή τον θεσμό ο οποίος ανέλαβε να προετοιμάσει και να φέρει εις πέρας το κολοσσιαίο εγχείρημα της δημιουργίας ενός ενιαίου νομίσματος για -σχεδόν- μια ολόκληρη ήπειρο.

Η Ε.Κ.Τ., η Οικονομική & Νομισματική Ένωση, και το ίδιο το Ευρώ, αποτέλεσαν προϊόν υπερδεκαετών διαπραγματεύσεων, και ιστορικών συμβιβασμών, από πλευράς όλων των συμμετεχόντων, αλλά κυρίως μεταξύ των δύο μερών του Γαλλο-Γερμανικού άξονα. Με τις κατακλυσμιαίες γεωπολιτικές εξελίξεις που επέφερε η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, και η επανένωση της Γερμανίας, ο Γαλλικός παράγοντας διέβλεψε ότι η νέα, επανενωμένη Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας -προς αποφυγήν του ενδεχομένου δημιουργίας ενός γιγαντιαίου κράτους που θα ακολουθούσε τη δική του οικονομική, νομισματική και γενικότερη πολιτική σε ανεξάρτητη βάση σε βάρος των υπολοίπων κρατών της Ένωσης και της ηπείρου -θα έπρεπε να είναι ένα κράτος όσο το δυνατόν πιο βαθιά ενταγμένο στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η ίδια η Ε.Κ.Τ. λοιπόν αποτελεί δημιούργημα της μοναδικής δυνατότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συνθέτει πολιτικά και στρατηγικά οράματα και να καταφέρνει ιστορικών διαστάσεων συμβιβασμούς. Η αρχική διστακτικότητα της Γερμανίας να αποχωριστεί το Μάρκο, κάμφθηκε εφόσον έγινε ξεκάθαρο ότι το νέο ενιαίο νόμισμα θα ήταν ένα σκληρό νόμισμα, ένα 'διευρυμένο μάρκο', και η Ε.Κ.Τ. ένας θεσμός χτισμένος κατ'εικόνα και καθ'ομοίωσιν της Γερμανικής Bundesbank, δηλαδή μια κεντρική τράπεζα επιφορτισμένη με το να διατηρεί τον πληθωρισμό σε χαμηλά επίπεδα, και να αποφεύγει την χρηματοδότηση δημοσιονομικών ελλειμμάτων με έκδοση νέου χρήματος. Ταυτόχρονα, για συμβολικούς σκοπούς, οι υπόλοιποι εταίροι δέχτηκαν η έδρα της Ε.Κ.Τ. να δημιουργηθεί στο χρηματοοικονομικό κέντρο της Γερμανίας, στην Φρανκφούρτη, στην ίδια δηλαδή πόλη όπου εδρεύει και η Bundesbank.

Η Ε.Κ.Τ. ξεκίνησε έχοντας ως μέλη τις κεντρικές τράπεζες των κάτωθι 11 χωρών: Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία. Με την προσχώρηση και της Ελλάδας το 2001, δημιουργήθηκε ο αρχικός πυρήνας των 12 χωρών ο οποίος την 01.01.2002 ολοκλήρωσε τη διαδικασία υιοθέτησης του Ευρώ.

Στη συνέχεια, από το 2002 έως σήμερα, τα μέλη έχουν αυξηθεί στα 21 (εκ των 27 Κρατών-μελών της Ε.Ε.), καθώς ακολούθησαν οι εξής προσχωρήσεις στην Ο.Ν.Ε.: το 2007 εντάχθηκε η Σλοβενία, το 2008 η Κύπρος και η Μάλτα, το 2009 η Σλοβακία, το 2011 η Εσθονία, το 2014 η Λετονία, το 2015 η Λιθουανία, το 2023 η Κροατία, και το 2026 η Βουλγαρία.

Αθροιστικά, η Ευρωζώνη αποτελεί έναν ενιαίο νομισματικό χώρο, που εξυπηρετεί 358 εκατομμύρια πολίτες, με ονομαστικό ΑΕΠ που αναμένεται το 2026 να αγγίξει τα 22,5 τρις \$ (IMF, 2025), πίσω μόνο από εκείνο των Ηνωμένων Πολιτειών στην παγκόσμια κατάταξη.

Η καταστατική εντολή (mandate) της Ε.Κ.Τ., και συνολικότερα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, εκπορεύεται από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε., και ειδικότερα από το Άρθρο 127 αυτής, όπου αναφέρει μεταξύ άλλων: «Ο πρωταρχικός στόχος του Ε.Σ.Κ.Τ. θα είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών», αλλά και: «Με την επιφύλαξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών, το Ε.Σ.Κ.Τ. στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές της Ένωσης, με σκοπό να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης», και «να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών». Όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών, ο άτυπος (όχι νομικά δεσμευτικός), αλλά σαφώς εμπεδωμένος στόχος της Ε.Κ.Τ. από την ίδρυσή της ήταν η διατήρηση του ετήσιου πληθωρισμού «κάτω από, αλλά κοντά στο 2%». Μάλιστα, για να προσθέσει επιπλέον ευελιξία στις κινήσεις της, η Ε.Κ.Τ. το 2021 αναδιατύπωσε μερικώς τον παραπάνω στόχο σε «2% μεσοπρόθεσμα» (ΕΚΤ,

2026). Η επιλογή του συγκεκριμένου επιπέδου δεν είναι τυχαία, και δεν θα πρέπει να ξενίζει -σε σχέση για παράδειγμα, με το 0%- καθώς όπως η ίδια η Ε.Κ.Τ. (2026) αναφέρει: «Ένας ρυθμός πληθωρισμού στο 2% είναι αρκετά χαμηλός έτσι ώστε η οικονομία να απολαμβάνει τα προνόμια της σταθερότητας των τιμών, ενώ ταυτόχρονα παρέχει ένα περιθώριο ασφαλείας έναντι του κινδύνου αποπληθωρισμού, αλλά και περιθώριο ομαλότερης προσαρμογής των μακροοικονομικών ανισορροπιών για όλες τις χώρες της Ευρωζώνης (αποφεύγοντας αρνητικό πληθωρισμό σε μεμονωμένες χώρες)».

Η συμβολή της Ε.Κ.Τ. στην αντιμετώπιση κρίσεων στην Ευρωζώνη

Η Ε.Κ.Τ. κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους της Ευρωζώνης της προηγούμενης δεκαετίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξομάλυνση των συνεπειών της, και στη διατήρηση της συνοχής της Ευρωζώνης, αλλά και της ίδιας της ύπαρξης του Ευρώ.

Ήδη, από τους πρώτους μήνες της κρίσης, η Ε.Κ.Τ., υπό την προεδρία του Jean-Claude Trichet, παρενέβη στις αγορές χρέους, προκειμένου να προσφέρει στήριξη στα κρατικά ομόλογα των χωρών του νότου, οι οποίες δοκιμάζονταν. Αυτό το σκοπό επεδίωξε μέσω αγορών κρατικών ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, ενεργοποιώντας τα προγράμματα ANFA (Agreement on Net Financial Assets) και SMP (Securities Markets Programme).

Στη συνέχεια, το 2012, υπό την προεδρία του Mario Draghi, η Ε.Κ.Τ. εισήγαγε επίσης το πρόγραμμα OMT (Outright Monetary Transactions), παρόμοιας φύσης, παρότι αυτό καθαυτό δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ στην πράξη, χρησίμευσε ως προς το να καθησυχασθούν οι αγορές. Ακόμα, κατά τη διάρκεια της θητείας του, ο Mario Draghi χρησιμοποίησε το εργαλείο των TLTROs (Targeted Longer-Term Refinancing Operations) για την διάχυση φθηνής ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα της Ευρωζώνης. Μέσω τριών γύρων, το 2014, το 2016, και το 2019, η Ε.Κ.Τ. κατάφερε να προσφέρει μεγάλες ανάσες σε Ευρωπαϊκές τράπεζες οι οποίες δεν διέθεταν άλλες τόσο ευνοϊκές εναλλακτικές. Χαρακτηριστικό του μεγέθους των παρεμβάσεων αυτών είναι το ύψος του τρίτου και τελευταίου γύρου, μέσω του οποίου αντλήθηκαν συνολικά πάνω από 2 δις € (Ε.Κ.Τ., 2024).

Ίσως όμως το πιο κομβικής σημασίας εργαλείο το οποίο χρησιμοποίησε η Ε.Κ.Τ. υπό έκτακτες συνθήκες, και ευνόησε σε τεράστιο βαθμό και τη χώρα μας είναι ο ELA (Emergency Liquidity Assistance). Ο ELA αποτελεί καθεστώς μέσω του οποίου, η Ε.Κ.Τ. επιτρέπει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης να παρέχουν ρευστότητα σε εμπορικές τράπεζες οι οποίες έχουν μεγάλο κενό δανείων-καταθέσεων, και ταυτόχρονα δεν έχουν τη δυνατότητα δανεισμού από την κλειστή για αυτές διατραπεζική αγορά. Σημειώνεται εδώ, ότι σε αντίθεση με τα TLTROs, η ρευστότητα από τον ELA παρέχεται με ένα ακριβό επιτόκιο.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο δανεισμός μέσω του ELA έφτασε σε δύο κορυφές: το 2012 στα 124 δις €, και το 2015 στα 90 δις € (Runkel, Corey, 2022). Η πλήρης αποπληρωμή του ELA προς την Τράπεζα της Ελλάδος από τις εμπορικές τράπεζες της χώρας επιτεύχθηκε αρκετά χρόνια αργότερα, το 2019 (Euronews, 2019).

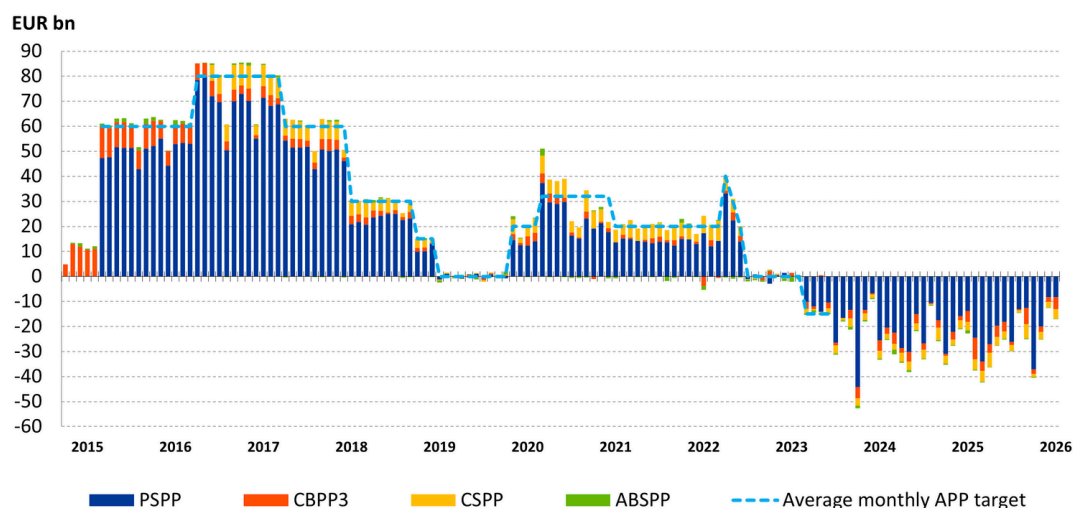
Είναι σημαντικό εδώ να τονίσουμε το πόσο ισχυρό συμβολισμό έχουν -πέρα από τις πράξεις- ακόμα και οι ίδιες οι άτυπες υποσχέσεις μιας κεντρικής τράπεζας, και δη της Ε.Κ.Τ. Στις 26 Ιουλίου του 2012, στο σκοτεινότερο σημείο της κρίσης της Ευρωζώνης, ο Mario Draghi με μια του φράση κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να πείσει τις αγορές για την αποφασιστικότητα και την ικανότητα της Ε.Κ.Τ.: «Εντός της καταστατικής μας εντολής, η Ε.Κ.Τ. είναι έτοιμη να κάνει οτιδήποτε χρειαστεί για να προστατέψει το Ευρώ. Και πιστέψτε με, θα είναι αρκετό». Η ιστορική πλέον φράση ‘Whatever it Takes’ θεωρείται ως το σημείο καμπής για τη σωτηρία του Ευρώ.

Το σημαντικότερο επίτευγμα της προεδρίας Draghi (2011-2019) με το μεγαλύτερο αποτύπωμα στην Ευρωπαϊκή οικονομία αναμφίβολα είναι το πρωτοφανών διαστάσεων πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης (Quantitative Easing – QE) που εισηγήθηκε, και -με τη σύμφωνη γνώμη, αν και όχι πάντα ομόφωνη, του Διοικητικού Συμβουλίου (Governing Council)- υλοποίησε με μεγάλη αποτελεσματικότητα.

Το πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης ενεργοποιήθηκε στα μέσα του 2014, όταν η Ε.Κ.Τ. έκαμψε τις εσωτερικές διαφωνίες εντός του Δ.Σ. της από χώρες όπως η Γερμανία, αλλά και άλλες με παρόμοια συντηρητική ‘hawkish’ νομισματική και δημοσιονομική κουλτούρα. Χρήσιμο είναι εδώ, να θυμηθούμε ότι ειδικά η Γερμανία είναι μια χώρα της οποίας η κεντρική τράπεζα Bundesbank ανέπτυξε μεταπολεμικά μια πολύ προσεκτική και φειδωλή προσέγγιση όσον αφορά την κυκλοφορούσα ποσότητα χρήματος και το επίπεδο του πληθωρισμού, λόγω της καταστροφικής περιόδου της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης του μεσοπολέμου, η οποία χαρακτηρίστηκε από ακραίο πληθωρισμό και φτώχεια, και θεωρείται ως μια από τις βασικές αιτίες του μετέπειτα ξεσπάσματος του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου.

Με την επικράτηση λοιπόν των ‘doveish’ δυνάμεων εντός του Δ.Σ., η Ε.Κ.Τ. χρησιμοποίησε εξ’ αρχής και καθ’ όλη τη διάρκειά του QE την επίσημη αιτιολόγηση περί της ‘διάδοσης της νομισματικής πολιτικής’ (monetary policy transmission), έτσι ώστε να θεμελιώσει νομικά πάνω στο mandate της τη χρήση ενός τέτοιου εργαλείου που πολλοί θεωρούσαν έμμεσα δημοσιονομικό και όχι απλά νομισματικό. Στα πλαίσια της αποστολής της για επίτευξη πληθωρισμού 2%, η Ε.Κ.Τ. με το κύριο εργαλείο ποσοτικής χαλάρωσης που δημιούργησε, το Asset Purchase Program (APP), επί αρκετά χρόνια αγόραζε στη δευτερογενή αγορά (υπενθυμίζουμε ότι πρωτογενείς αγορές ομολόγων είναι καταστατικά και νομικά

απαγορευμένες για την Ε.Κ.Τ. από τις Συνθήκες της Ε.Ε.) κρατικά και εταιρικά ομόλογα, στηρίζοντας έτσι την αποτίμησή τους, και μειώνοντας τα επιτόκια με τα οποία δανείζονταν οι εκδότες τους, δηλαδή κράτη και επιχειρήσεις της Ευρωζώνης. Ακόμα ειδικότερα, το πρόγραμμα που αφορούσε αποκλειστικά τα κρατικά ομόλογα ήταν το PSPP (Public Sector Purchase Programme). Σύμφωνα με την επίσημη κατηγοριοποίηση της Ε.Κ.Τ. (2026), συνολικά το APP αποτελούνταν από τέσσερις υποκατηγορίες προγραμμάτων, ανάλογα με το είδος των assets που αφορούσε. Πέρα από το PSPP, χρησιμοποιήθηκαν το CSPP (Corporate Sector Purchase Programme), το ABSPP (Asset-backed Securities Purchase Programme), και το CBPP3 (Third-covered Bond Purchase Programme). Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Κ.Τ. το απόθεμα Ευρωπαϊκών assets το οποίο η τράπεζα κατείχε στα τέλη Ιανουαρίου του 2026 έφθανε τα 2,5 τρις €, έχοντας μειωθεί από την κορυφή των 3,4 τρις € όπου βρέθηκε στα μέσα του 2022.

Διάγραμμα 1: Καθαρές αγορές (net purchases) ομολόγων κατά τη διάρκεια του προγράμματος APP.

(Πηγή: Ε.Κ.Τ.)

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος APP, η Ε.Κ.Τ. ανά τακτά χρονικά διαστήματα αξιολογούσε την αποτελεσματικότητά του, την επιρροή του στις αγορές, και τη γενικότερη κατάσταση των Ευρωπαϊκών οικονομιών, και υλοποιούσε μικρής ή μεγαλύτερης κλίμακας προσαρμογές (calibrations) επί του αρχικού προγράμματος. Σταδιακά, και ενώ η οικονομική ανάπτυξη στις χώρες της Ευρωζώνης επέστρεφε σε ικανοποιητικά επίπεδα, με τον πληθωρισμό να κινείται γύρω από το 2%, το APP έχοντας ολοκληρώσει τον αρχικό σκοπό του περιορίστηκε. Οι κίνδυνοι εσφαλμένης και αχρείαστης παράτασης ενός προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης δεν είναι αμελητέοι, καθώς μπορεί να προκληθεί υπερθέρμανση της

οικονομίας, σημαντικές στρεβλώσεις (φούσκες) στις αγορές ομολόγων και ακινήτων, αλλά και γενικότερος ‘εθισμός’ σε μια οικονομία χαμηλών επιτοκίων, γεγονός που οδηγεί σε γενιές επενδύσεων με χαμηλή απόδοση.

Το APP το 2019 είχε πρακτικά ολοκληρωθεί, ωστόσο η Πανδημία του COVID-19 επέβαλε την έκτακτη και προσωρινή επανενεργοποίησή του. Μετέπειτα, το 2022 ξεκίνησε η απόσυρσή του σε τρία στάδια: από τον Ιούλιο του 2022 σταμάτησαν οι νέες αγορές ομολόγων (net purchases), με ταυτόχρονη όμως πλήρη επανεπένδυση των λήξεων, για διατήρηση του συνολικού ύψους σταθερού, από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο του 2023 μονάχα μερικές επιλεγμένες επανεπενδύσεις των λήξεων, και τέλος, από τον Ιούλιο του 2023 διακόπηκαν πλήρως και οι επανεπενδύσεις, με αποτέλεσμα από τότε έως σήμερα το συνολικό απόθεμα assets μέσω του QE/APP που διακρατά η Ε.Κ.Τ. να μειώνεται σταδιακά και σταθερά. Πλέον είναι γεγονός ότι βρισκόμαστε σε περίοδο μιας ήπια εφαρμοζόμενης Ποσοτικής Σύσφιξης (Quantitative Tightening – QT).

Επίσης, κατά τη διάρκεια των ακραία δυσμενών συνθηκών που επικράτησαν στο απόγειο της Πανδημίας του COVID-19, επί θητείας της νέας Προέδρου Christine Lagarde, η Ε.Κ.Τ. παρενέβη στις διεθνείς αγορές, στηρίζοντας τις οικονομίες των χωρών της Ευρωζώνης, εκκινώντας το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης PEPP (Pandemic Emergency Purchase Programme) τον Μάρτιο του 2020, παράλληλα και ταυτόχρονα με το APP το οποίο αναλύσαμε παραπάνω. Με παρόμοιο τρόπο, μέσω του PEPP, η Ε.Κ.Τ. αγόραζε κρατικά και επιχειρηματικά ομόλογα από τη δευτερογενή αγορά, με την ίδια λογική πάνω στην οποία βασίστηκε και η ποσοτική χαλάρωση επί θητείας Mario Draghi.

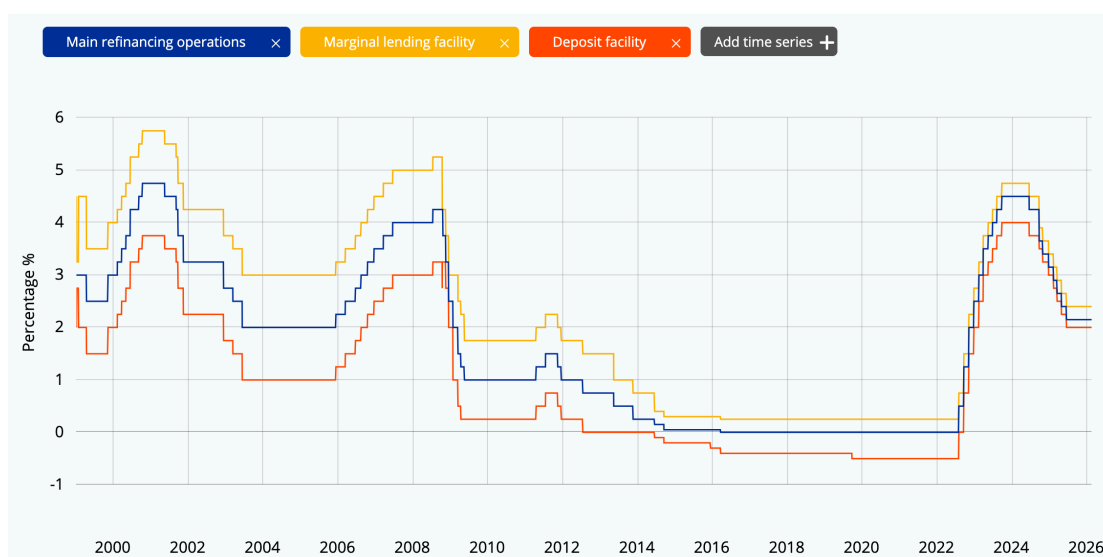
Το PEPP διήρκεσε για δύο χρόνια, έως τον Μάρτιο του 2022, όταν και η Ε.Κ.Τ. έκρινε ότι οι έκτακτες συνθήκες της Πανδημίας δεν ίσχυαν πια, ενώ συνολικά διατέθηκε 1,85 τρις € (Ε.Κ.Τ., 2026). Μετά το χρονικό ορόσημο του Μαρτίου του 2022 η Ε.Κ.Τ. σταμάτησε τις νέες αγορές ομολόγων, ωστόσο επανεπένδυε τα κεφάλαια από τις λήξεις ομολόγων που διακρατούσε, έτσι ώστε να διατηρήσει το συνολικό επενδεδυμένο ποσό σταθερό. Μετά και τα τέλη του 2024, η Ε.Κ.Τ. σταμάτησε αυτή την επανεπένδυση, με αποτέλεσμα το συνολικό ύψος κεφαλαίων που διατέθηκε λόγω της Πανδημίας να αρχίσει να μειώνεται από τότε. Σήμερα, εκτιμάται ότι το σύνολο των assets που ακόμα διακρατά μέσω του PEPP η Ε.Κ.Τ. ανέρχεται στα 1,4 τρις € (MacroMicro, 2026).

Η επιτοκιακή πολιτική της Ε.Κ.Τ.

Πέρα από τα εκάστοτε προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης, τα οποία όμως θεωρούνται μη-συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής (non-standard policy measures), κύριο μέσο άσκησης της πολιτικής της Ε.Κ.Τ. είναι ο καθορισμός των επιτοκίων. Διαχρονικά, και όπως

κάθε κεντρική τράπεζα στον κόσμο, η Ε.Κ.Τ. ρυθμίζει το ύψος των τριών ειδών επιτοκίων: Main refinancing operations, Deposit facility, και Marginal lending facility.

Ειδικά την τελευταία δεκαπενταετία, η Ε.Κ.Τ. λόγω της κρίσης του 2008, και της κρίσης χρέους της Ευρωζώνης προέβη σε σημαντικές μειώσεις επιτοκίων, τα διατήρησε σε πολύ χαμηλά επίπεδα καθ' όλη τη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας, γεγονός που συνεχίστηκε και στις αρχές της τρέχουσας, λόγω της Πανδημίας, ωστόσο μετά τις μεγάλες πληθωριστικές πιέσεις που έφερε ο πόλεμος στην Ουκρανία, τη διετία 2022-2024 η Ε.Κ.Τ. υλοποίησε μια αντιστροφή αυτής της τάσης, με σημαντική αύξηση επιτοκίων. Πλέον, από το 2024 και μετά, αυτός ο κύκλος αυξήσεων δείχνει να έχει ολοκληρωθεί μαζί με την τιθάσευση του πληθωρισμού στην Ευρώπη, με τα επιτόκια να έχουν επιστρέψει και καθιερωθεί σε επίπεδα χαμηλά, αλλά όχι μηδενικά όπως στο παρελθόν.

Διάγραμμα 2: Η πορεία των επιτοκίων της Ε.Κ.Τ. από το 2000 έως σήμερα.

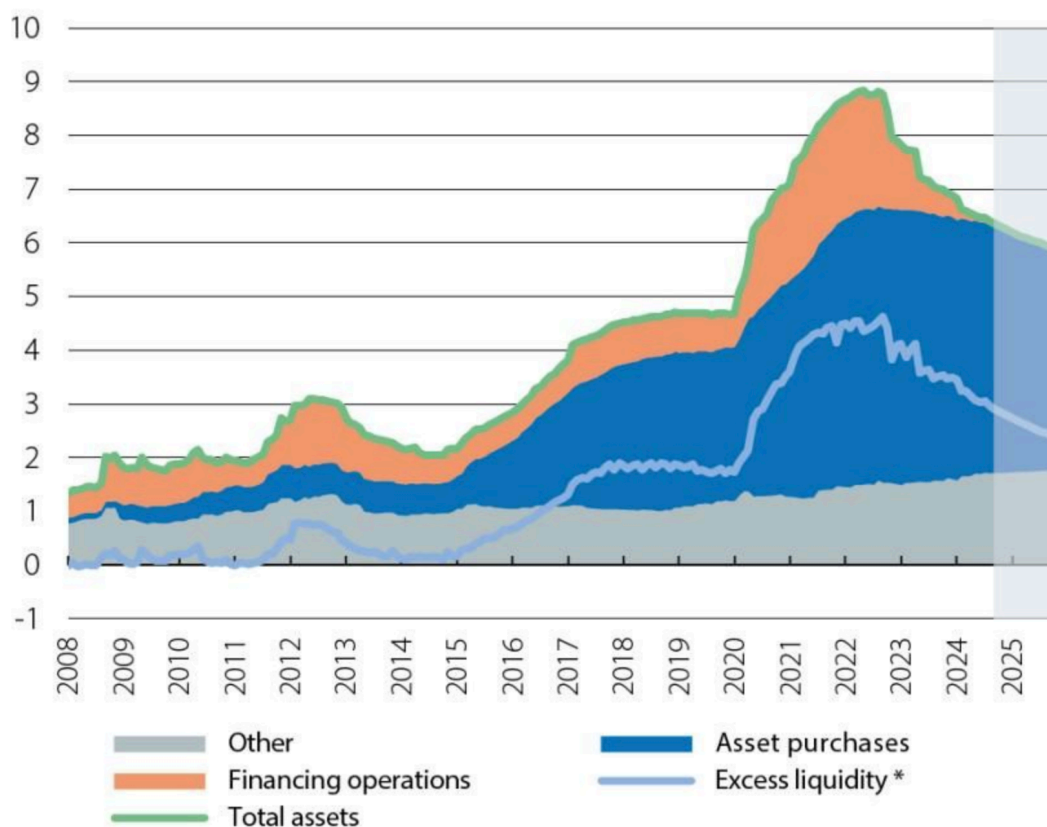
(Πηγή: Ε.Κ.Τ.)

Ο ισολογισμός της Ε.Κ.Τ.

Το κυριότερο και πιο απλό εργαλείο με το οποίο μπορούμε να διαγνώσουμε το μέγεθος της δραστηριοποίησης και του αποτυπώματος μιας κεντρικής τράπεζας στην πραγματική οικονομία είναι φυσικά ο ισολογισμός της. Ο ισολογισμός μας δίνει μια γρήγορη εικόνα για το ενεργητικό και το παθητικό της τράπεζας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να μας βοηθήσει να κάνουμε μια δυναμική ανάλυση της πορείας αυτού μέσα στο χρόνο, και να κάνουμε συγκρίσεις μεταξύ ομαλών περιόδων, και περιόδων έκτακτων περιστάσεων ή κρίσεων. Δεν είναι περιττό εδώ να προσθέσουμε ότι, σε αντίθεση με τις εμπορικές τράπεζες, ο ισολογισμός μιας κεντρικής τράπεζας, και στην περίπτωσή μας της

Ε.Κ.Τ. δεν αποτελεί μέτρο της χρηματοοικονομικής υγείας του οργανισμού αυτού, καθώς εξ' ορισμού μια κεντρική τράπεζα δεν μπορεί να χρεοκοπήσει.

Όπως γίνεται εύκολα κατανοητό και από το παρακάτω διάγραμμα, ο ισολογισμός της Ε.Κ.Τ. ακολούθησε μια σταθερή πορεία μεγέθυνσης από την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και για την επόμενη δεκαετία, γιγαντώθηκε κατά τη διάρκεια της Πανδημικής κρίσης, ενώ από την κορυφή της περιόδου 2022-2023 και έκτοτε, παρατηρούμε ότι ακολουθεί πλέον μια ικανοποιητική πορεία συρρίκνωσης προς πιο φυσιολογικά επίπεδα. Σε αυτή την ομαλοποίηση έχουν συμβάλει όπως προαναφέρθηκε, οι ωριμάνσεις ομολόγων που κατέχει η τράπεζα μέσω του APP, αλλά και η σε μεγάλο βαθμό αντιστροφή της ρευστότητας που είχε στο παρελθόν διοχετευθεί μέσω των τριών γύρων TLTROs προς τις εμπορικές τράπεζες της Ευρωζώνης.

Διάγραμμα 3: Η πορεία του ενεργητικού της Ε.Κ.Τ. από το 2008 έως το 2024.

(Πηγή: CaixaBank Research)

2.2 Η Τραπεζική Ένωση

Με το ξέσπασμα της κρίσης της Ευρωζώνης το 2010, έγινε φανερό σε όλους ότι το οικοδόμημα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης που δημιουργήθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1993, ήταν εκ γενετής ατελές. Με την δημιουργία του κοινού νομίσματος,

του Ευρώ, η Ο.Ν.Ε. είχε μόνο ένα από τα πολλά δομικά στοιχεία που απαιτούνται για μια αληθινή Ένωση αυτού του είδους. Εν συντομία, οι ηγέτες της εποχής δεν μερίμνησαν για τη δημιουργία μιας Τραπεζικής Ένωσης, ενός μηχανισμού αποτροπής κρίσεων χρέους, και μιας κάποιας μορφής Δημοσιονομικής Ένωσης. Οι εγγενείς αυτές αδυναμίες οι οποίες στην αρχική ομαλή περίοδο ύπαρξης της Ο.Ν.Ε. παρέμειναν αόρατες, μετά το 2010 αποκαλύφθηκαν με εκκωφαντικό τρόπο, φέρνοντας την στο όριο της κατάρρευσης και αποσύνθεσης.

Έστω και καθυστερημένα όμως, το καλοκαίρι του 2012, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε τη δημιουργία αυτού του νέου δομικού στοιχείου της Ο.Ν.Ε., της Τραπεζικής Ένωσης (Banking Union). Το σύνθημα που συντρόφευσε εκείνη την ιστορική απόφαση ήταν «να σπάσει ο φαύλος κύκλος μεταξύ τραπεζών και κρατών (to break the vicious circle between banks and sovereigns)», όπως αναφέρεται στην πρωταρχική κοινή απόφαση των χωρών της Ευρωζώνης, της 29^{ης} Ιουνίου.

Οι πυλώνες της Τραπεζικής Ένωσης

Ο πρώτος πυλώνας που δημιουργήθηκε ήταν ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism / SSM) το Νοέμβριο του 2014. Ο SSM λειτουργεί ως μια οντότητα εντός της Ε.Κ.Τ., έχοντας ωστόσο λειτουργική ανεξαρτησία από τον υπόλοιπο οργανισμό της κεντρικής τράπεζας, λαμβανομένης υπόψιν της εξαιρετικά ευαίσθητης φύσης της νέας αποστολής που έχει αναλάβει, και προς αποφυγήν επηρεασμού των αποφάσεων της από τους στόχους νομισματικής πολιτικής που υπηρετεί ευρύτερα η τράπεζα. Όπως αναφέρει ο ίδιος ο SSM (2026), στο Γ' τρίμηνο του 2025 επόπτευε τις 112 μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της Ευρωζώνης που χαρακτηρίζονταν ως συστημικές, με αθροιστικό ενεργητικό 27,8 τρις €. Τα κριτήρια αυτής της επιλογής αφορούν κυρίως το ύψος του ενεργητικού, αλλά και συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες κατά περίπτωση, και ανάλογα με τη χώρα προέλευσης (για παράδειγμα το μερίδιο αγοράς όσον αφορά τις μικρές χώρες). Σημειώνεται, ότι η εποπτεία όλων των υπόλοιπων, μη συστημικών τραπεζικών ιδρυμάτων παραμένει στις εθνικές εποπτικές αρχές των Κρατών-μελών.

Ο δεύτερος πυλώνας που δημιουργήθηκε ήταν ο Ενιαίος Μηχανισμός Εκκαθάρισης (Single Resolution Mechanism / SRM), τον Ιανουάριο του 2016. Ο SRM αποτελεί τον θεσμό ο οποίος αναλαμβάνει τη δράση που απαιτείται εφόσον αποτύχει μια συστημική τράπεζα, σε αντίθεση με το 'πριν' του SSM. Ο SRM ως πυλώνας είναι ουσιαστικά μια διττή οντότητα, καθώς τη διαχείρισή του έχει αναλάβει το Ενιαίο Συμβούλιο Εκκαθάρισης (Single Resolution Board / SRB). Εδώ πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι ο δεύτερος πυλώνας, με έδρα τις Βρυξέλλες, δεν έχει καμία θεσμική συγγένεια με την Ε.Κ.Τ., σε αντίθεση με τον πρώτο. Επιπρόσθετα, ο SRM για

να υλοποιήσει την απευκταία εκκαθάριση συστημικών τραπεζών διαθέτει ως πηγή των κεφαλαίων που θα απαιτηθούν, το ειδικά για αυτό το σκοπό επινοημένο Ενιαίο Ταμείο Εκκαθάρισης (Single Resolution Fund / SRF). Το SRF ξεκίνησε τη λειτουργία του την ίδια ακριβώς ημέρα με τον SRM, και από τότε έως το 2023 συγκέντρωσε σταδιακά μέσω εισφορών από τις εμπορικές τράπεζες, ένα αποθεματικό ύψους 80 δις € (SRB, 2025).

Ο τρίτος θεωρητικά, και ίσως ο πιο σημαντικός πυλώνας της Τραπεζικής Ένωσης, είναι ο Ευρωπαϊκός Φορέας Εγγύησης Καταθέσεων (European Deposit Insurance Scheme / EDIS). Δυστυχώς, παρά τις αρχικές δηλώσεις προθέσεων δημιουργίας μιας πλήρους Τραπεζικής Ένωσης από τους Ευρωπαίους ηγέτες, ο πυλώνας του EDIS δεν έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα, παρότι προτάθηκε επισήμως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), καθώς συνάντησε σθεναρές αντιρρήσεις, κυρίως από τη Γερμανία, η οποία την προηγούμενη δεκαετία κρίσης, θεώρησε τον κίνδυνο να κληθεί έτσι να πληρώσει έμμεσα για το κόστος αποζημίωσης καταθετών αποτυχημένων τραπεζών του Ευρωπαϊκού Νότου, ως υψηλό. Σημειώνουμε πως ο αντίστοιχος φορέας που διαθέτουν οι Ηνωμένες Πολιτείες ήδη από το 1933, είναι το FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation), ενώ στην Ελλάδα, ο εθνικός φορέας προστασίας καταθέσεων είναι το Τ.Ε.Κ.Ε. (Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων & Επενδύσεων), και καλύπτει έως και ποσό 100.000 € ανά καταθέτη (Τ.Ε.Κ.Ε., 2025).

Επικουρικοί θεσμοί εποπτείας

Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (European Banking Authority / EBA)

Η EBA ιδρύθηκε το 2011, ως μια πρώτη απάντηση στην τότε καλπάζουσα κρίση, η οποία αναμφίβολα επηρέασε την εμπιστοσύνη και στον τραπεζικό τομέα της Ευρώπης. Η EBA με έδρα το Παρίσι, αποτελεί Αρχή της Ε.Ε., οι αρμοδιότητές της αφορούν τον τραπεζικό τομέα και των 27 Κρατών-μελών, και κύρια αποστολή της είναι να οικοδομήσει και να περιφρουρήσει ένα ενιαίο εποπτικό πλαίσιο για τις τράπεζες της Ε.Ε. Η EBA τυπικά δεν αποτελεί μέρος της Τραπεζικής Ένωσης, αλλά έμμεσα αλληλεπιδρά με αυτήν και την υποστηρίζει σε τεχνικό επίπεδο. Το καινοτόμο και πολύ ισχυρό εργαλείο που χρησιμοποιεί η EBA για αυτό το σκοπό είναι το Ενιαίο Εγχειρίδιο Κανόνων, διεθνώς γνωστό ως Single Rulebook. Το Single Rulebook, και ο αυστηρός έλεγχος τήρησής του από τις Ευρωπαϊκές εμπορικές τράπεζες, κλείνει τα «κανονιστικά κενά/παραθυράκια (regulatory loopholes)» (EBA, 2026), και έτσι αποτρέπει την χρήση του λεγόμενου κανονιστικού αρμπιτράζ (regulatory arbitrage) εκ μέρους τραπεζών οι οποίες θα μπορούσαν να επιλέξουν να εδρεύουν σε χώρες με χαλαρότερους κανόνες, νοθεύοντας τον ενδο-Ευρωπαϊκό τραπεζικό ανταγωνισμό.

Επιπρόσθετα, η EBA, πραγματοποιεί περιοδικά stress tests προσομοιώνοντας διάφορα επίπεδα δυσμενών σεναρίων για τις τράπεζες και την οικονομία, εξάγοντας πολύ χρήσιμα συμπεράσματα για την ανθεκτικότητα τους σε αυτά (EBA, 2025).

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board / ESRB)

Το ESRB δημιουργήθηκε το 2010 με έδρα τη Φρανκφούρτη, και έκτοτε έχει ως αποστολή την «μακροπροληπτική εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ» συνολικά και ανεξαρτήτως υπο-κλάδου αυτού, αλλά και την «πρόληψη και τον περιορισμό του συστημικού κινδύνου» (ESRB, 2026).

Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (European Securities and Markets Authority / ESMA)

Η ESMA δημιουργήθηκε το 2011 με έδρα το Παρίσι ως Αρχή της Ε.Ε., και αποστολή της είναι η «βελτίωση της προστασίας των επενδυτών και προώθηση της σταθερής και εύρυθμης λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών» (European Union, 2026).

Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (European Insurance and Occupational Pensions Authority / EIOPA)

Η EIOPA δημιουργήθηκε το 2011 με έδρα τη Φρανκφούρτη ως Αρχή της Ε.Ε., και αποστολή της είναι η «διασφάλιση της διαφάνειας των αγορών και των χρηματοοικονομικών προϊόντων» και η «προστασία των ασφαλισμένων, των μελών και των δικαιούχων των συνταξιοδοτικών συστημάτων» (European Union, 2026).

Τέλος, το πλέγμα των τεσσάρων παραπάνω θεσμών συνολικά συνθέτει το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοοικονομικής Εποπτείας (European System of Financial Supervision/ESFS).

2.3 Θεσμοί Δημοσιονομικής Σταθερότητας

Με το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, και αμέσως μετά, το 2010, της κρίσης χρέους της Ευρωζώνης, με επίκεντρο τις χώρες του Νότου αυτής, η Ευρωζώνη και η Ε.Ε. συνολικά βρέθηκαν εκτεθειμένες απέναντι στις δυνάμεις της αγοράς. Οι χώρες αυτές είδαν τα επιτόκια των κρατικών ομολόγων τους να ανεβαίνουν σε επίπεδα μη διατηρήσιμα για οποιαδήποτε οικονομία, και μέσα σε λίγους μήνες βρέθηκαν εκτός αγορών.

Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος, όλες χώρες της Ευρωζώνης βρέθηκαν αντιμέτωπες με άμεση στάση πληρωμών, καθώς έχασαν την πρόσβασή τους στις αγορές από τις οποίες χρηματοδοτούσαν τα ελλείμματα και την ανακύκλωση του δημόσιου χρέους τους.

Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (European Financial Stabilisation Mechanism / EFSM)

Η πρώτη θεσμική απάντηση και προσπάθεια της Ε.Ε. να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ήταν η δημιουργία του EFSM, ενός εργαλείου που στήθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάιο του 2010, και χρησιμοποίησε ως ενέχυρο τον Ευρωπαϊκό Πολυετή Προϋπολογισμό για να αντλήσει κεφάλαια από τις αγορές, δανείζοντάς τα στη συνέχεια σε χώρες που είχαν άμεση ανάγκη, όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2026). Έκτοτε, ο EFSM δεν χρησιμοποιήθηκε ξανά, καθώς το έργο του ανέλαβαν πλέον μόνιμοι και πιο ενδεδειγμένοι σχεδιασμένοι θεσμοί-ταμεία. Τυπικά, ο EFSM παραμένει σε νομική ισχύ, και δεν έχει καταργηθεί.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας / European Financial Stability Facility (EFSF)

Το κύριο εργαλείο που χρησιμοποίησε η Ε.Ε. όμως για να χρηματοδοτήσει Κράτη-μέλη εκτός αγορών, να τις διασώσει και έτσι να αποτρέψει μια συστημική κατάρρευση όλου του οικοδομήματος, ήταν ο EFSF. Ο EFSF δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2010, με έδρα την πόλη του Λουξεμβούργου, ως δομημένο ταμείο πλέον, και όχι απλά ως άυλο εργαλείο-πρόγραμμα όπως ο EFSM.

Ο EFSF αποτέλεσε το πρώτο πραγματικά μεγάλο "μπαζούκα" της Ε.Ε., καθώς παρότι ξεκίνησε με ένα περιορισμένο αρχικό κεφάλαιο, βασισμένο σε κατατεθειμένες εισφορές των Κρατών-μελών, αυτό διαδοχικά αυξήθηκε στα 440 δις €, παρότι ποτέ δεν εξαντλήθηκε ολόκληρο το ποσό αυτό. Ο EFSF είναι το ταμείο το οποίο παρείχε στην Ελλάδα τα αναγκαία κεφάλαια του 2ου Πακέτου Διάσωσης, αλλά και νέα κεφάλαια σε Ιρλανδία και Πορτογαλία.

Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας / European Stability Mechanism (ESM)

Με δεδομένη την προσωρινή αρχική σύλληψη της ιδέας του EFSF, της ιδιαίτερης νομικής του φύσης ως "όχημα ειδικού σκοπού / special purpose vehicle" μέσω διακυβερνητικής συμφωνίας, η Ε.Ε. διέβλεψε έγκαιρα την ανάγκη για δημιουργία ενός μόνιμου ταμείου, ενταγμένου στο Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο ως κομμάτι των Συνθηκών της, και με επαρκές κατατεθειμένο κεφάλαιο. Η ίδρυση λοιπόν του ESM αποτέλεσε μια πραγματική καινοτομία και ένα ακόμα δομικό στοιχείο προς την ολοκλήρωση της Ο.Ν.Ε. Τον Σεπτέμβριο του 2012,

μετά και τη λήψη των τελευταίων αναγκαίων εθνικών εγκρίσεων (Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Καρλσρούης), ξεκίνησε πλέον τη λειτουργία του με μια δύναμη πυρός 500 δις €, ενώ τον Μάιο του 2013 ο ESM τέθηκε και τυπικά σε ισχύ η τροπολογία της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε., πάνω στην οποία θεμελιώνεται η ύπαρξη του ESM εντός του Ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου. Διασαφηνίζουμε εδώ, ότι παρόλα αυτά ο ESM ακόμα αποτελεί διακυβερνητικό οργανισμό των Κρατών-μελών της Ευρωζώνης και όχι επίσημο θεσμό της Ε.Ε.

ESM ως νομική οντότητα, όταν απαιτείται από τις συνθήκες εκδίδει ομόλογα στις διεθνείς αγορές, και δανείζει τα κεφάλαια που συγκεντρώνει στις χώρες που έχουν συμβληθεί με αυτόν μέσω Προγράμματος. Ουσιαστικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο ESM εκδίδει ευρωομόλογα, μια καινοτομία που θεωρούνταν 'ιερό δισκοπότηρο' για πολλές δεκαετίες στην Ευρώπη.

Σημειώνεται ότι, παρότι ο ESM απορρόφησε λειτουργικά τον EFSF, ο τελευταίος νομικά εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ, καθώς υπάρχει ακόμα ανεξόφλητο χρέος προς αυτόν, από διασωθείσες χώρες.

Η μεταρρύθμιση του ESM

Αναγνωρίζοντας ότι ο ESM όπως ιδρύθηκε το 2012, ήταν ένας οργανισμός που διέθετε μεν μεγάλη οικονομική ισχύ, αλλά λόγω των έκτακτων συνθηκών μέσα στις οποίες σφυρηλατήθηκε, χαρακτηριζόταν από περιορισμένο εύρος αρμοδιοτήτων, τα Κράτη-μέλη του αποφάσισαν την ενίσχυσή του. Έτσι το 2021 συμφωνήθηκε η μεταρρύθμιση της Συνθήκης που διέπει τον οργανισμό (ESM Treaty Reform). Το σκεπτικό πίσω από τη μεταρρύθμιση είναι να διευρύνουν το πλαίσιο αρμοδιοτήτων του, να προωθήσουν την ανάπτυξη των εργαλείων του, να ενισχύσουν το ρόλο του, αλλά πέρα από όλα αυτά, να συνδέσουν τον ESM με την Τραπεζική Ένωση της Ε.Ε., και έτσι να επιτευχθεί η περεταίρω εμβάθυνσή της.

Όσον αφορά ενδεχόμενα μελλοντικά προγράμματα διάσωσης, η μεταρρύθμιση αυτή τη φορά ξεκαθαρίζει τις αρμοδιότητες ανάμεσα σε ESM και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δίνει αναβαθμισμένο ρόλο στον ESM για τον σχεδιασμό, τη διαπραγμάτευση, και την εποπτεία αυτών των προγραμμάτων. Υπενθυμίζουμε ότι με το ισχύον καθεστώς, ο ESM περιοριζόταν σχεδόν απλά στο ρόλο του χρηματοδότη. Ακόμα, ο ESM αναλαμβάνει αρμοδιότητες αξιολόγησης της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους των χωρών που προσφεύγουν σε αυτόν. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι έτσι ο ESM μετατρέπεται σε ένα μικρό, Ευρωπαϊκό Δ.Ν.Τ. (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο).

Η σημαντικότερη όμως καινοτομία που εισάγει το νέο καθεστώς είναι η δυνατότητα που δίνει πλέον για χρήση των κεφαλαίων του ESM ως “κοινό τελικό αποθεματικό εφεδρείας”

(common backstop) για το Ενιαίο Ταμείο Εκκαθάρισης (Single Resolution Fund) της Τραπεζικής Ένωσης. Το common backstop αποτελεί ουσιαστικά το προτελευταίο βήμα για την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης, πριν ακόμα το αναμενόμενο EDIS, όπως έχουμε αναλύσει νωρίτερα. Με απλά λόγια, και σύμφωνα με την επίσημη τεκμηρίωση του ESM (2026), αυτή η καινοτομία διασφαλίζει ότι στο ενδεχόμενο που μια συστημική Ευρωπαϊκή τράπεζα χρειαστεί εκκαθάριση λόγω αποτυχίας, ακόμα και αν εξαντληθούν οι πεπερασμένοι πόροι του SRF, θα κληθεί ο ESM για να καλύψει το κενό (με ανώτατο όριο τα 68 δις €), μη επιβαρύνοντας άμεσα τον Ευρωπαϊκό φορολογούμενο.

Η παρούσα μεταρρύθμιση αποτελεί επιθυμία χωρών όπως η Γερμανία, οι οποίες επιθυμούν την από-πολιτικοποίηση των προγραμμάτων διάσωσης, την μείωση της ανάμιξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε αυτά, και την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάθεσή τους σε έναν αντικειμενικό, καθαρά τεχνοκρατικό θεσμό, όπως αντιμετωπίζουν τον ESM. Δυστυχώς, έως και τις αρχές του 2026, η πολύ κομβική αυτή μεταρρύθμιση δεν έχει ακόμα τεθεί σε ισχύ, καθώς απομένει η έγκριση της Ιταλίας, η οποία ωστόσο διαφωνεί έντονα με τα βασικότερα σημεία αυτής, κυρίως για λόγους κυριαρχίας στους τομείς των δημοσιονομικών και των τραπεζών, όπως εξηγεί ο Beraldo (2024).

2.4 Η Ένωση Κεφαλαιαγορών (Capital Markets Union)

Το 2015, υπό την προεδρία Jean-Claude Juncker, εκκίνησε η πρωτοβουλία της δημιουργίας μιας όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικής Ένωσης Κεφαλαιαγορών στην Ε.Ε. Σκοπός της είναι "η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς κεφαλαίου προς βελτίωση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις, και με σκοπό την προσφορά νέων ευκαιριών για αποταμιευτές και επενδυτές, ανεξαρτήτως τοποθεσίας/προέλευσής τους" (Συμβούλιο της Ε.Ε., 2024). Αυτό θεωρητικά θα το πετύχει μέσω της ενίσχυσης εναλλακτικών καναλιών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, πέραν δηλαδή του κλασικού τραπεζικού δανεισμού, αλλά και ταυτόχρονα μέσω της ενίσχυσης των διασυνοριακών επενδύσεων εντός του οικονομικού χώρου της Ε.Ε. Μια δεκαετία αργότερα ωστόσο, προς το παρόν, η Ένωση Κεφαλαιαγορών είναι γενικά παραδεκτό ότι δεν έχει υλοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό, και τα ολοκληρωμένα ορόσημά της είναι πολύ λίγα και ήσσονος σημασίας, καθώς έχει συναντήσει εμπόδια πολιτικής, ρυθμιστικής, νομικής, αλλά και πρακτικής φύσης στην προσπάθεια εφαρμογής της.

Η Ένωση Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων (Savings & Investments Union)

Το 2024, υπό την προεδρία της Ursula von der Leyen, γεννήθηκε η διάδοχη πρωτοβουλία της Ένωσης Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων, ως μια πιο στοχευμένη και καλά σχεδιασμένη εκδοχή, η οποία ως αρχικό ορίζοντα έχει το 2029. Η νέα ανανεωμένη πρωτοβουλία, η οποία βρίσκεται ακόμα στην αρχή της υλοποίησής της, έρχεται να χτίσει πάνω στην όποια πρόοδο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, αυτή τη φορά δίνοντάς της όμως κατεύθυνση προς: την μεγαλύτερη διοχέτευση των Ευρωπαϊκών καταθέσεων προς παραγωγικές επενδύσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2025), και ταυτόχρονα την ενίσχυση των επενδύσεων σε Ευρωπαϊκά assets. Σε γενικές γραμμές, επιδιώκει να κλείσει το κενό επενδύσεων το οποίο παρουσιάζει η Ευρώπη, καθώς ο μέσος Ευρωπαίος πολίτης δεν έχει στη διάθεσή του ικανοποιητικές εναλλακτικές επιλογές για την αξιοποίηση-επένδυση των πλεοναζόντων χρημάτων του. Αλληλένδετη επιδίωξη με την προαναφερθείσα, είναι η ταυτόχρονη όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διασύνδεση και ενοποίηση των κεφαλαιαγορών εντός Ε.Ε., προς άρση των διασυνοριακών εμποδίων. Η Ένωση, στηρίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό στα συμπεράσματα και τις προτάσεις της Έκθεσης του Mario Draghi για την Ανταγωνιστικότητα της Ε.Ε. (Draghi Report on EU Competitiveness, 2024), αλλά και στην Έκθεση του Enrico Letta για το μέλλον της Ενιαίας Αγοράς (Report on the Future of the Single Market, 2024). Σύμφωνα με την Έκθεση Draghi (2024), η Ευρώπη έχει ανάγκη ετήσιων νέων επενδύσεων ύψους 800 δις € έως το 2030 για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της εποχής. Η επιτυχία της πρωτοβουλίας είναι ζωτικής σημασίας για την Ευρώπη, την ανάπτυξη των αγορών της, και την ανταγωνιστικότητά της διεθνώς, καθώς είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή τη στιγμή «η κεφαλαιοποίηση των χρηματιστηρίων της Ε.Ε. βρίσκεται στο 73% του ΑΕΠ, σε αντίθεση με το 270% στις Η.Π.Α., ενώ τα επενδυτικά κεφάλαια (funds) είναι 5 φορές μικρότερα, και οι χρηματιστηριακή αγορά είναι διαιρεμένη σε συνολικά 300 χρηματιστήρια (κάθε είδους)» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2025).

Το 28^ο Καθεστώς (28th Regime)

Μια από τις σημαντικότερες καινοτόμες πρωτοβουλίες που εντάσσονται στο πρότζεκτ της Ένωσης Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων, είναι το λεγόμενο "28^ο Καθεστώς", ή αλλιώς "EU inc.". Και οι δύο είναι ανεπίσημες ονομασίες μιας μεταρρύθμισης που έχει σκοπό να εμβαθύνει την Ενιαία Αγορά. Το 28^ο Καθεστώς περιλαμβανόταν στις προτάσεις της Έκθεσης Letta για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Ουσιαστικά πρόκειται για την δημιουργία ενός παράλληλου, 28^{ου} νομικού καθεστώτος μέσα στο οποίο μπορούν να λειτουργούν διασυνοριακά οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ε.Ε., πέρα από τα 27 εθνικά καθεστώτα των Κρατών-μελών. Αυτό θα προσφέρει την αναγκαία ευελιξία ειδικά στις μικρο-μεσαίες Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (Small and Medium Enterprises - SMEs), αλλά και στις

νεοφυείς (startup) εταιρείες να πετύχουν το πολυπόθητο άλμα προς την μεγέθυνσή τους, το λεγόμενο "scale-up", δίνοντας την ευκαιρία σε Ευρωπαϊκές καινοτόμες επιχειρήσεις να αποκτήσουν το αναγκαίο μέγεθος, έτσι ώστε να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες των Η.Π.Α., της Κίνας, και του πλανήτη. Το παράλληλο αυτό νομικό καθεστώς που θα πηγάζει από την Ε.Ε. ως θεσμό, τα συνοδεύει τις εντασσόμενες εταιρείες καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους, "από τη γέννηση έως τον θάνατο" (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2025), δηλαδή από την αρχική ίδρυση έως και την ενδεχόμενη διάλυση και εκκαθάριση. Με άλλα λόγια, το 28ο Καθεστώς θα συμβάλλει στην άρση των εσωτερικών εμποδίων (internal barriers) τα οποία παρά την ύπαρξη της Ενιαίας Αγοράς από το 1993, παραμένουν, και ισοδυναμούν με έμμεσους δασμούς έως και 110% στις υπηρεσίες (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 2025), κάτι που ανέδειξε και ο Mario Draghi με την δική του Έκθεση. Η ολοκληρωμένη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατατέθηκε τον Μάρτιο του 2026, και η εκκίνηση της διαδικασίας νομοθέτησης του 28ου Καθεστώτος αναμένεται άμεσα.

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία (Societas Europaea)

Σε αντίθεση με το αναμενόμενο 28ο Καθεστώς, η νομική δυνατότητα της σύστασης -ή μετατροπής σε- Ευρωπαϊκή Εταιρεία (S.E.), είναι σήμερα υπαρκτή και θεσμοθετημένη ήδη από το 2004. Η εταιρική αυτή μορφή, δίνει τη δυνατότητα σε Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που θέλουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε περισσότερες χώρες της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2026), διευκολύνοντας τη δημιουργία Πανευρωπαϊκών ομίλων-γιγάντων. Ωστόσο πρέπει εδώ να αποσαφηνίσουμε ότι σε αντίθεση με το 28ο Καθεστώς, η Ευρωπαϊκή Εταιρεία απευθύνεται ουσιαστικά σε υπάρχουσες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ήδη κατακτήσει ένα κρίσιμο μέγεθος εντός της εγχώριας αγοράς τους, και στοχεύουν πια στη διεθνοποίησή τους. Επιπρόσθετα, παρότι για αυτές ένα σημαντικό μέρος της νομοθεσίας είναι εναρμονισμένο, μεγάλο μέρος της λειτουργίας τους εξακολουθεί σε αυτές τις περιπτώσεις να ρυθμίζεται από τις κατά τόπους εθνικές νομοθεσίες.

2.5 Το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας

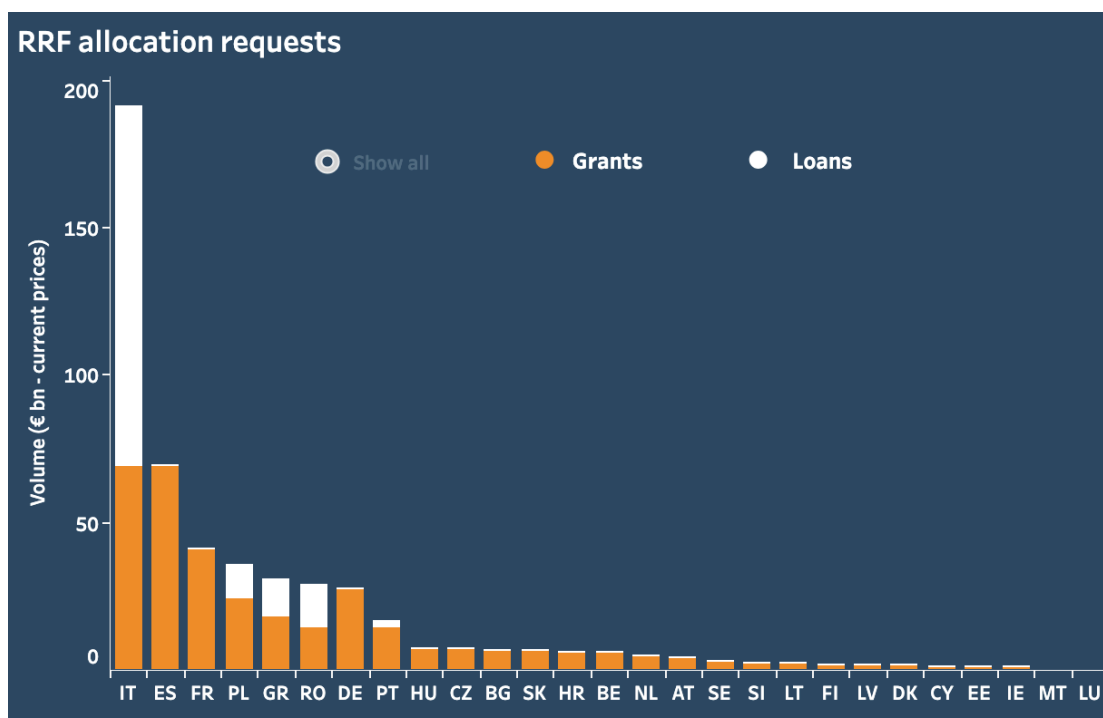
Η Πανδημία του COVID-19 προκάλεσε ένα πρωτοφανές οικονομικό και κοινωνικό σοκ στην Ευρωπαϊκή ήπειρο, όπως και σε όλο τον πλανήτη. Οι οικονομίες βυθίστηκαν σε βαθιά ύφεση, και το κυρίαρχο αίσθημα που επικράτησε στις αγορές ήταν η αβεβαιότητα. Παρά τα εκτεταμένα έκτακτα προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης από τις κεντρικές τράπεζες, τον μηδενισμό των επιτοκίων, αλλά και την τεράστια -προσωρινή- κρατική στήριξη σε πολίτες και επιχειρήσεις, ήταν πασιφανές ότι έλειπε το μακροπρόθεσμο όραμα που θα γεννούσε

αισιοδοξία σε επενδυτές και αγορές. Έτσι, ξεπερνώντας τις πάντα υπαρκτές διαφωνίες και επιφυλάξεις, η Ε.Ε. αποφάσισε τον Ιούλιο του 2020 τη δημιουργία του Ταμείου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility), ή αλλιώς Next Generation EU. Το RRF ξεκίνησε και τυπικά τη λειτουργία του τον Φεβρουάριο του 2021, και αναμένεται εκτός απροόπτου (παράτασης) να λήξει στο τέλος του 2026. Πρόκειται για το μεγαλύτερο μεμονωμένο πακέτο οικονομικής τόνωσης (stimulus package) στην ιστορία της Ε.Ε., με αρχικό συνολικό προϋπολογισμό τα 750 δις €, κατανεμημένο αρχικά, σχεδόν κατά 50% σε επιχορηγήσεις και 50% σε χαμηλότοκα δάνεια προς τα Κράτη-μέλη. Ωστόσο, σύμφωνα με μετέπειτα αναθεωρήσεις, αλλά και την απορρόφηση του προγράμματος RePower EU (που προέκυψε αργότερα λόγω της ενεργειακής κρίσης), υπολογίζεται πλέον ότι το τρέχον ρεαλιστικό άθροισμα ανέρχεται στα 648 δις € σε τιμές 2022 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2026).

Το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας σχεδιάστηκε με προτεραιότητα στους εξής τομείς: Πράσινη Μετάβαση, Ψηφιακός Μετασχηματισμός, Κοινωνική και Εδαφική Συνοχή, Πολιτικές για τη Νέα Γενιά, Έξυπνη, Βιώσιμη και Συμπεριληπτική Ανάπτυξη, και τέλος, Υγεία και Οικονομική, Κοινωνική και Θεσμική Ανθεκτικότητα (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2026).

Στο πλαίσιο του RRF, κάθε Κράτος-μέλος δεσμεύτηκε να καταθέσει το δικό του εξειδικευμένο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας, προκειμένου να μπορέσει να έχει πρόσβαση σε αυτά τα κεφάλαια. Στην περίπτωση της χώρας μας, κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το πρόγραμμα Ελλάδα 2.0, το οποίο και έλαβε την έγκριση της τον Ιούλιο του 2021, και έκτοτε υλοποιείται με ικανοποιητικούς ρυθμούς. Η καινοτομία του RRF σε σχέση με τις επιχορηγήσεις που προσφέρει ο Πολυετής Προϋπολογισμός της Ε.Ε. έγκειται στο ότι οι εκταμιεύσεις είναι συνδεδεμένες με υλοποίηση οροσήμων και μεταρρυθμίσεων, και μάλιστα ειδικά καθορισμένων ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας.

Σύμφωνα με την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης, του Υπουργείου Οικονομικών (2026), το πρόγραμμα Ελλάδα 2.0, και μετά την αναθεώρησή του το 2023 (συμπεριλαμβάνοντας και το πρόγραμμα RePower EU), έχει συνολικό προϋπολογισμό 35,95 δις €, με τα 18,22 δις να είναι επιχορηγήσεις (μη-επιστρεπτές), και τα 17,73 δις δάνεια. Ακόμα, η Ειδική Υπηρεσία (2026) αναλύει ότι το πρόγραμμα Ελλάδα 2.0 περιλαμβάνει 100 επενδύσεις και 76 μεταρρυθμίσεις, κατανεμημένα σε 5 πυλώνες και 20 άξονες πολιτικής. Λόγω της μόχλευσης και της πολλαπλασιαστικής επιρροής που έχουν αυτά τα κεφάλαια, αναμένεται συνολικά να κινητοποιηθούν επενδύσεις 60 δις € εντός της Ελληνικής οικονομίας καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, συμπαρασύροντας ουσιαστικά και τον ιδιωτικό τομέα να συμμετάσχει άμεσα και έμμεσα σε αυτή τη μεγάλη προσπάθεια. Όπως αποτυπώνεται και στην παρακάτω εικόνα, η Ελλάδα προβλέπεται να είναι η 5^η πιο ευνοημένη χώρα της Ε.Ε. από το NGEU.

Διάγραμμα #: Κατανομή των συνολικών κονδυλίων του NGEU, κατά τη δημιουργία του.

(Πηγή: RRF Monitor - CEPS, 2026)

Σημειώνουμε επίσης, την ιστορικής σημασίας καινοτομία του RRF, που αρκετοί έχουν χαρακτηρίσει ως Χαμιλτονιανή Στιγμή (Hamiltonian Moment) για την Ε.Ε.: Η χρηματοδότηση του RRF/NGEU πηγάζει από την ίδια την Ε.Ε. μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία ως νομική οντότητα εκδίδει ομόλογα στις διεθνείς αγορές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2026). Αυτά τα ομόλογα έμμεσα αποτελούν ανάληψη κοινού χρέους από πλευράς όλων των Κρατών-μελών. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αποτελούσε μακρινό όραμα όσων επιθυμούσαν επί δεκαετίες την μετεξέλιξη και ομοσπονδιοποίηση (federalisation) της Ε.Ε. Το κοινό αυτό χρέος φυσικά, θα κληθεί στο μέλλον η Επιτροπή να το αποπληρώσει, εγείροντας επιπλέον το ζήτημα της απόκτησης ιδίων πόρων από πλευράς Ε.Ε. προς αποπληρωμή αυτού. Βαδίζοντας πλέον προς τη λήξη του προγράμματος, τα Κράτη-μέλη παραμένουν διχασμένα όσον αφορά την ενδεχόμενη συνέχιση-μονιμοποίησή του με κάποια άλλη μορφή, ή την απόσυρσή του, και την παραδοχή ότι ήταν ένα έκτακτο μέτρο για μια εποχή έκτακτων περιστάσεων, όπως η Πανδημία.

2.6 Οι Άμεσες Πληρωμές στην Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση την τελευταία δεκαετία οικοδόμησε βήμα-βήμα ένα πολύ συνεκτικό πλέγμα εργαλείων για την εξυπηρέτηση των άμεσων πληρωμών εντός των ορίων της (αλλά

και χωρών της ηπείρου με μεγάλη οικονομική αλληλεξάρτηση με αυτήν). Με ευρύτερο σκοπό ενός πιο ψηφιοποιημένου και αποτελεσματικού χρηματοπιστωτικού και τραπεζικού περιβάλλοντος, η Ε.Ε. δημιούργησε σταδιακά την Ενιαία Περιοχή Πληρωμών σε Ευρώ (Single Euro Payments Area / SEPA), η οποία ολοκληρώθηκε το 2014. Στην SEPA συμμετέχουν 41 χώρες, οι οποίες επωφελούνται από «εναρμονισμένα πρότυπα τα οποία έχουν εξαλείψει τις διαφορές-εμπόδια στις διασυνοριακές πληρωμές» (Ε.Κ.Τ., 2026). Η ύπαρξη της SEPA ουσιαστικά επιτρέπει πλέον την μεταφορά χρημάτων μέσω τραπεζής, κάθε στιγμή χωρίς εξαιρέσεις, εντός λίγων δευτερολέπτων μεταξύ χρηστών εντός της περιοχής της, ανεξαρτήτως τοποθεσίας, κάτι που στο παρελθόν δεν ήταν αυτονόητο.

Πέρα όμως από την SEPA, η Ε.Ε., μέσω της Ε.Κ.Τ. έχει αναπτύξει σύνθετα εργαλεία τραπεζικής υποδομής, πάνω στα οποία βασίζεται τεχνολογικά όλο το πλέγμα των άμεσων πληρωμών στην Ε.Ε. Τα κυριότερα όμως είναι τα αλληλένδετα μεταξύ τους συστήματα T2 και TIPS (Target Instant Payment Settlement). Το T2, το οποίο το 2023 αντικατέστησε το προγενέστερο TARGET2, είναι το σύστημα μέσω του οποίου εκκαθαρίζονται σε ζωντανό χρόνο μεγάλες διατραπεζικές πληρωμές, και αφορά συναλλαγές μεταξύ μελών του Ευρωσυστήματος και μεταξύ εμπορικών τραπεζών (Ε.Κ.Τ., 2026). Το TIPS ενεργοποιήθηκε το 2018, και σύμφωνα με την Ε.Κ.Τ. (2026) αποτελεί προέκταση του T2, ως το αντίστοιχο σύστημα μέσω του οποίου ιδιώτες και επιχειρήσεις μπορούν να κάνουν πληρωμές μεταξύ τους σχεδόν ακαριαία, οποιαδήποτε στιγμή.

2.7 Το Ψηφιακό Ευρώ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ως θεσμός, μέσω του Διοικητικού Συμβουλίου της, αλλά και τα ίδια τα Κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, έχοντας διαγνώσει σωστά τις τρέχουσες γεωπολιτικές μεταβολές και διαβλέπει τις μελλοντικές τάσεις στο πεδίο των πληρωμών αλλά και του ίδιου το χρήματος γενικότερα, εκκίνησαν το 2021 το εγχείρημα του Ψηφιακού Ευρώ (Digital Euro) ως ένα Ψηφιακό Νόμισμα Κεντρικής Τράπεζας (Central Bank Digital Currency). Όπως το χαρακτηρίζει σε ανάλυσή του ο Πρόεδρος και CFO της Deutsche Bank James von Moltke (2025), «το Ψηφιακό Ευρώ είναι μια στρατηγική απάντηση στις πρωτοφανείς αλλαγές στο παγκόσμιο τοπίο των πληρωμών».

Στα πλαίσια του δικού της mandate, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα διενεργεί τη μελέτη της νομικής και τεχνολογικής φόρμουλας για την πιθανή εισαγωγή του Ψηφιακού Ευρώ, ακολουθώντας αντίστοιχες κινήσεις από κεντρικές τράπεζες όπως η Federal Reserve των Η.Π.Α., η Τράπεζα της Αγγλίας, και η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας. Από τον Νοέμβριο του 2023

η ΕΚΤ προχώρησε επισήμως στην προπαρασκευαστική φάση του εγχειρήματος, η οποία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2025.

Να ξεκαθαρίσουμε εδώ, ότι το Ψηφιακό Ευρώ δεν αποτελεί μορφή κρυπτονομίσματος, ούτε καν σταθερού κρυπτονομίσματος (stablecoin), και τεχνολογικά δεν θα βασίζεται στο blockchain.

Το Ψηφιακό Ευρώ επίσης, στην πράξη δεν είναι μορφή ψηφιακού-τραπεζικού χρήματος, καθώς αυτό ήδη υπάρχει εδώ και δεκαετίες, αλλά είναι ουσιαστικά η ψηφιακή μορφή των μετρητών (χαρτονομισμάτων και κερμάτων) του Ευρώ. Θα είναι διαθέσιμο για κάθε είδους πληρωμή, για αγορές σε φυσικά και ηλεκτρονικά καταστήματα, αλλά και μεταξύ πολιτών.

Η ανάπτυξη του Ψηφιακού Ευρώ έγινε πλέον επιτακτική, καθώς είναι αλήθεια ότι τα τελευταία χρόνια η ραγδαία αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η μείωση της χρήσης μετρητών στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και η εξάπλωση ιδιωτικών ψηφιακών μέσων-πλατφορμών πληρωμής και η διεθνής συζήτηση για τα -ανταγωνιστικά προς τα παραδοσιακά νομίσματα- stablecoins ενίσχυσαν την ανάγκη διατήρησης της νομισματικής κυριαρχίας της Ευρωζώνης. Σε αυτό το πλαίσιο, το ψηφιακό ευρώ στοχεύει να λειτουργήσει ως ασφαλής, αξιόπιστη και καθολικά αποδεκτή λύση πληρωμών, υπό την εποπτεία της Κεντρικής Τράπεζας. Σημειώνουμε εδώ ότι μια Κεντρική Τράπεζα, παρά την αδιαπραγμάτευτη ανεξαρτησία της, δεν παύει να αποτελεί κρατικό θεσμό, σε αντίθεση με τους φορείς που λειτουργούν κρυπτονομίσματα ή stablecoins, οι οποίοι είναι ιδιωτικοί και αδιαφανείς, δεν λογοδοτούν με κανένα τρόπο προς τους θεσμούς ή την κοινωνία, και δεν είναι πρωταρχικό τους καθήκον και στόχος η κοινωνική ευημερία, αλλά η μεγιστοποίηση του κέρδους.

Μέσα από την ευρεία χρήση του Ψηφιακού Ευρώ, οι οικονομίες της Ευρωζώνης θα απεξαρτούνταν από ιδιωτικές εταιρείες καρτών, οι οποίες εύλογα επιβάλλουν χρεώσεις στις συναλλαγές τις οποίες διευκολύνουν. Επιπρόσθετα όμως, η μεγάλη καινοτομία την οποία αναμένεται να εισάγει το Ψηφιακό Ευρώ, είναι η ανωνυμία στις συναλλαγές μέσω αυτού, σε αντίθεση με αυτές που περνούν μέσα από το τραπεζικό σύστημα και παρόχους καρτών. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την ιδιωτικότητα, η Ε.Κ.Τ. (2026) δεσμεύεται ότι «Το Ευρωσύστημα δεν θα έχει τη δυνατότητα να αναγνωρίσει ποιοί είμαστε και τί αγοράζουμε» με βάση τις πληροφορίες πληρωμών που θα διαθέτει.

Σύμφωνα με την ίδια την Ε.Κ.Τ. (2026), το Ψηφιακό Ευρώ θα διατίθεται για online και offline πληρωμές, μέσω έξυπνων κινητών τηλεφώνων και καρτών. Επίσης, η Ε.Κ.Τ. (2026) πλέον διατείνεται ότι «είναι έτοιμη για δυναμική πρώτη εισαγωγή του το 2029, εφόσον η απαραίτητη νομοθεσία σε επίπεδο Ε.Ε. έχει υιοθετηθεί εντός του 2026».

Πέρα από τη βέλτιστη τεχνολογική λύση που θα πρέπει να επιλεγεί με κύριο γνώμονα την ασφάλεια, είναι πρωταρχικής σημασίας η εισαγωγή του Ψηφιακού Ευρώ να μην ωθήσει τους πολίτες να εγκαταλείψουν την σχέση τους με τις εμπορικές τράπεζες. Μια πιθανή λύση που προκρίνεται σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος (2026) είναι ο ορισμός ενός ανώτατου ορίου Ψηφιακών Ευρώ που θα μπορεί κάθε πολίτης να διακρατά για τις καθημερινές του συναλλαγές στο ψηφιακό πορτοφόλι του, καθώς χωρίς το όριο αυτό -και ειδικά σε εποχές χαμηλών επιτοκίων καταθέσεων- ενδεχομένως να γινόμασταν μάρτυρες μαζικών εκροών καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα, με μετατροπή συμβατικών σε Ψηφιακά Ευρώ.

Το Ψηφιακό Ευρώ αποτελεί μια πολύ σημαντική πρωτοβουλία προς την –στο μέτρο του εφικτού- Στρατηγική Αυτονομία της Ε.Ε. στον τομέα των πληρωμών, καθώς θα μειώσει την σχεδόν πλήρη σήμερα εξάρτηση της Ευρώπης από μη Ευρωπαϊκές υποδομές και υπηρεσίες πληρωμών μέσω χρεωστικών και πιστωτικών καρτών.

2.8 Τα Ευρωπαϊκά Χρηματιστήρια

Οι καθιερωμένες χρηματιστηριακές αγορές της Ε.Ε. και της Ευρώπης ευρύτερα αποτελούν ίσως τον βασικότερο πυλώνα της κεφαλαιαγοράς της γηραιάς ηπείρου. Σε αντίθεση με την περίπτωση των Η.Π.Α., οι χρηματιστηριακές αγορές της Ευρώπης χαρακτηρίζονται από κατακερματισμό. Ο γενικός κανόνας είναι πως κάθε χώρα έχει το δικό της κύριο χρηματιστήριο. Αποτέλεσμα αυτού του κατακερματισμού είναι ένα τοπίο με δεκάδες μικρού και μεσαίου μεγέθους χρηματιστήρια και δείκτες, τα οποία δεν δύνανται να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες γιγαντιαίες αγορές των Η.Π.Α. και της Κίνας. Η μεγάλη εξαίρεση σε αυτό τον κανόνα είναι η Euronext. Η Euronext δημιουργήθηκε το 2000, ως αποτέλεσμα μιας φιλόδοξης συγχώνευσης των χρηματιστηρίων του Παρισιού, του Άμστερνταμ, και των Βρυξελλών. Το 2002 απορρόφησε την αγορά της Λισαβόνας, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει ανοίξει ένας νέος κύκλος εξαγορών, με το 2018 να εντάσσεται το Δουβλίνο, το 2019 το Όσλο, το 2021 η μεγάλη εξαγορά του χρηματιστηρίου του Μιλάνου, και τέλος το Νοέμβριο του 2025 ήρθε η εξαγορά του χρηματιστηρίου της Αθήνας (Euronext, 2025). Η σημασία της ένταξης της Ε.Χ.Α.Ε. στον όμιλο της Euronext είναι θεμελιώδης για την Ελλάδα, καθώς μέχρι στιγμής χαρακτηριζόταν ως σχετικά ρηχή, μικρή, περιθωριοποιημένη σε σχέση με τις μεγάλες αγορές της Δυτικής Ευρώπης, ενώ από το 2013 όταν και υποβαθμίστηκε, έως τουλάχιστον και τις αρχές του 2026 βρίσκεται στην κατηγορία των Αναδυόμενων Αγορών (Emerging Market), όντας η μόνη (μη-μικροσκοπική) αγορά της Ευρωζώνης χωρίς το καθεστώς της ώριμης αγοράς. Πλέον, η Αθήνα αναμένεται εκτός απροόπτου να επανακτήσει το status της Ωριμης Αγοράς εντός του 2026, προσελκύοντας νέα, πιο ποιοτικά, λιγότερο κερδοσκοπικά, και περισσότερο μακροπρόθεσμου

ορίζοντα κεφάλαια. Η σταδιακή λειτουργική απορρόφηση του X.A.A. από την ενιαία πλατφόρμα της Euronext θα φέρει σημαντική τεχνολογική αναβάθμιση, ενώ αναμένεται να προσδώσει βάθος στην αγορά συνολικά, να την βγάλει από την γεωγραφική και χρηματοπιστωτική απομόνωση, να ενισχύσει το πλαίσιο διαφάνειας και το κύρος της. Το πιο σημαντικό όφελος όμως αναμένεται να είναι η μεγαλύτερη ευκολία άντλησης κεφαλαίων από τις ήδη εισηγμένες εταιρείες, ενισχύοντας τις επενδύσεις στην Ελληνική οικονομία, και την ανταγωνιστικότητα των ιδίων, αλλά και η διεθνοποίηση της Ελληνικής αγοράς η οποία μπορεί να την μετατρέψει σε περιφερειακό κόμβο IPOs αναδυόμενων εταιρειών της ευρύτερης περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο όμιλος της Euronext, διαθέτει ικανό κρίσιμο μέγεθος για να ανταγωνιστεί τους παγκόσμιους γίγαντες των χρηματιστηριακών αγορών, ενώ μελλοντικά δεν αποκλείονται νέες εξαγορές και συγχωνεύσεις με τις εναπομείνουσες αγορές της Ευρώπης (για παράδειγμα Μαδρίτη και Φρανκφούρτη), που θα τον αναδείκνυαν σε έναν πραγματικά πανευρωπαϊκό όμιλο και χρηματιστηριακή πλατφόρμα. Στους δείκτες της είναι εισηγμένες πάνω από 1700 επιχειρήσεις, με άθροισμα κεφαλαιοποίησης τα 6 τρις € (Euronext, 2025), ενώ τον Μάιο του 2025 κατατασσόταν στην 5η θέση παγκοσμίως με βάση την κεφαλαιοποίηση των εισηγμένων της.

Exchange	Market capitalization	Listed issues
New York Stock Exchange	\$31.7 trillion	2,126
Nasdaq	\$29.9 trillion	3,285
Shanghai Stock Exchange	\$7.3 trillion	2,284
Japan Exchange Group	\$6.9 trillion	3,958
Euronext	\$6.0 trillion	1,808
London Stock Exchange	\$5.9 trillion	1,025
Hong Kong Exchanges and Clearing	\$5.2 trillion	2,633
National Stock Exchange of India	\$5.2 trillion	2,735
Shenzhen Stock Exchange	\$4.6 trillion	2,872
TMX Group	\$3.8 trillion	3,581

Πίνακας 4: Η θέση του Euronext ανάμεσα στα δέκα μεγαλύτερα χρηματιστήρια του κόσμου.

(Πηγή: World Federation of Exchanges, 2025)

2.9 Η Ανάγκη Χρηματοοικονομικής Παιδείας στο Παρόν Πλαίσιο

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2026) μας δίνει έναν ορισμό της χρηματοοικονομικής παιδείας: «Η χρηματοοικονομική παιδεία (financial literacy) είναι μια ουσιαστική δεξιότητα ζωής. Ξεπερνά την απλή κατανόηση αριθμών – αφορά την παροχή κατάλληλης γνώσης και δεξιοτήτων προς τους πολίτες, έτσι ώστε εκείνοι να μπορούν να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις που θα διαμορφώσουν το μέλλον τους. Συνεπώς, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη οικονομικής ανεξαρτησίας, σταθερότητας και ευημερίας για αυτούς».

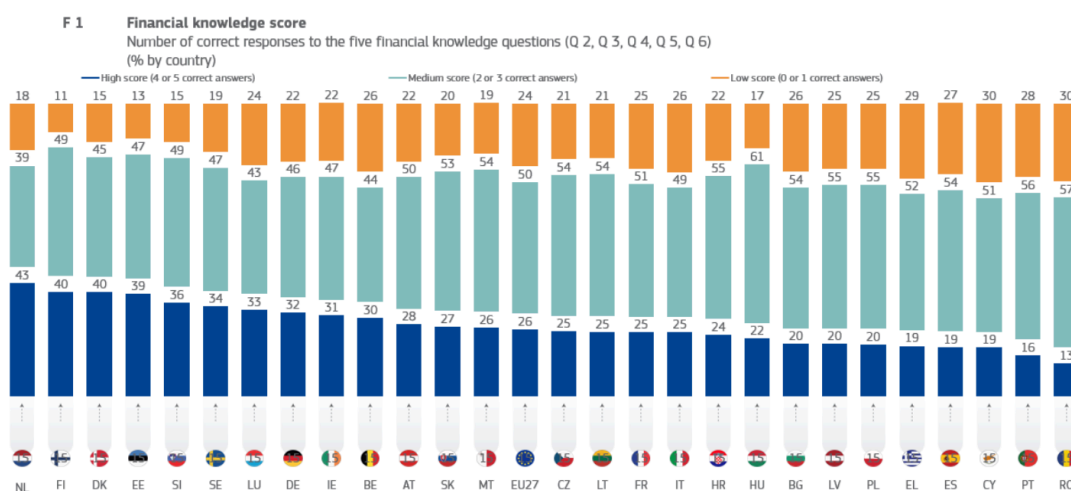
Η χρηματοοικονομική παιδεία αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την αποτελεσματική λειτουργία του Ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού θεσμικού πλαισίου και για την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησής του. Σε ένα περιβάλλον όπου οι σημαντικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών –από τα επιτόκια και τον πληθωρισμό έως την τραπεζική εποπτεία και τη δημοσιονομική πειθαρχία– η κατανόηση βασικών οικονομικών εννοιών καθίσταται αναγκαία προϋπόθεση ενεργού συμμετοχής από πλευράς πολιτών.

Η ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση, ιδίως μετά την κρίση χρέους της Ευρωζώνης, έχει ενισχυθεί μέσω μηχανισμών όπως ο ESM και η Τραπεζική Ένωση. Ωστόσο, η πολυπλοκότητα αυτών των θεσμών και των εργαλείων πολιτικής, αλλά και η τεχνοκρατική τους φύση, συχνά δημιουργεί γνωστικό χάσμα μεταξύ θεσμικών οργάνων και κοινωνίας. Η περιορισμένη κατανόηση θεμάτων όπως η νομισματική πολιτική, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους ή οι κανόνες δημοσιονομικής και τραπεζικής εποπτείας μπορεί να ενισχύσει την παραπληροφόρηση και τον ευρωσκεπτικισμό, ο οποίος γιγαντώθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης κατά την προηγούμενη δεκαετία, και κατάλοιπά της εξακολουθούν να υπάρχουν, και να θρέφονται από το προαναφερθέν γνωστικό χάσμα.

Η χρηματοοικονομική παιδεία δεν περιορίζεται στη διαχείριση των προσωπικών οικονομικών με την έννοια του personal finance (τομέας ο οποίος και δεν αποτελεί αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας). Περιλαμβάνει την ικανότητα αξιολόγησης θεσμικών αποφάσεων, κατανόησης των κινδύνων του χρηματοπιστωτικού συστήματος και αναγνώρισης της σημασίας της κανονιστικής συμμόρφωσης και της διαφάνειας. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, προγράμματα και στρατηγικές για την προώθηση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης επιδιώκουν τη δημιουργία επαρκώς ενημερωμένων πολιτών που μπορούν να ερμηνεύουν, και εν μέρει να συνδιαμορφώνουν τις πολιτικές επιλογές και να συμμετέχουν ουσιαστικά στον δημόσιο διάλογο.

Συνεπώς, η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας λειτουργεί συμπληρωματικά προς το θεσμικό πλαίσιο: αυξάνει την εμπιστοσύνη στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς, βελτιώνει τη λογοδοσία, ενδυναμώνει τους πολίτες ως οικονομικούς και πολιτικούς δρώντες, και μειώνει το γενικότερο αίσθημα περί ελιτισμού που κυριαρχεί σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού όσον αφορά τους θεσμούς αυτούς. Ακόμα, η βελτίωση της κατανόησης αυτών των περίπλοκων θεσμικών και οικονομικών λειτουργιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και η αυξημένη εμπιστοσύνη που προαναφέρθηκε, θα βελτιώνει σημαντικά το επίπεδο των επενδύσεων των πολιτών και επιχειρήσεων σε Ευρωπαϊκά assets, και θα περιορίζει το εκτεταμένο διαχρονικό φαινόμενο της φυγής κεφαλαίων προς άλλες αγορές (Η.Π.Α. και άλλες) προς τις οποίες παραδόξως δείχνουν μεγαλύτερη πίστη.

Τέλος, αξίζει να παρατεθεί ότι σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρομέτρου (2023), τα επίπεδα της χρηματοοικονομικής παιδείας στην Ε.Ε. εμφανίζονται ως χαμηλά, με μόνο το 18% των ερωτηθέντων πολιτών μεσοσταθμικά να κατέχουν ένα υψηλό επίπεδο. Προς το στόχο της βελτίωσης αυτών των αποτελεσμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει σχεδιάσει και εφαρμόζει τη δική της Στρατηγική για τη Χρηματοοικονομική Παιδεία (EU Financial Literacy Strategy).

Ραβδόγραμμα 5: Αποτελέσματα χρηματοοικονομικής γνώσης βάσει ερωτηματολογίου 5 ερωτήσεων, ανά χώρα.

(Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Ευρωβαρόμετρο, 2023)

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία Έρευνας

Η παρούσα μελέτη υιοθετεί ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, με στόχο τη συστηματική μέτρηση του βαθμού εξοικείωσης των πολιτών με το σύγχρονο Ευρωπαϊκό θεσμικό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, όπως αυτό αναλύθηκε βιβλιογραφικά στα Κεφάλαια 1 και 2.

Ο λόγος που επελέγη να συμπεριληφθεί στην παρούσα εργασία και ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίου, ήταν η γενικότερη επιδίωξη -πέρα από την θεωρητική παράθεση του τρέχοντος θεσμικού πλαισίου όπως αυτό διαμορφώθηκε τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια- να παραχθούν έστω και ψήγματα νέας γνώσης, αλλά και να εξαχθούν χειροπιαστά συμπεράσματα για το επίπεδο της γνώσης ή άγνοιας των σημερινών πολιτών περί του θέματος, αλλά και τέλος, μέσα από την όλη αυτή διαδικασία, να διερευνηθεί το κατά πόσο επηρεάζει αυτό το επίπεδο γνώσης την επενδυτική συμπεριφορά των πολιτών.

Η δειγματοληψία πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της δειγματοληψίας ευκολίας (convenience sampling), λόγω χρονικών και πρακτικών περιορισμών. Ως εκ τούτου, προκύπτει ο εύλογος περιορισμός όπου τα αποτελέσματα της έρευνας δεν μπορούν να γενικευθούν με αυστηρά στατιστικούς όρους στο σύνολο του πληθυσμού, αλλά παρέχουν ενδεικτικές τάσεις και χρήσιμες ενδείξεις. Ωστόσο, το δείγμα επιδιώχθηκε να παρουσιάζει δημογραφική ετερογένεια ως προς το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο, ώστε να διασφαλιστεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα τάσεων.

Η έρευνα είναι περιγραφικού και δια-τομεακού χαρακτήρα (cross-sectional study), καθώς τα δεδομένα συλλέχθηκαν σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο, χωρίς διαχρονική παρακολούθηση των συμμετεχόντων. Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας είναι ενήλικοι πολίτες που διαμένουν στην Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε μέσω του εργαλείου Google Forms και διανεμήθηκε ηλεκτρονικά μέσω διαδικτυακών πλατφορμών και προσωπικών δικτύων επικοινωνίας.

Μέσα από την διαδικασία συλλογής, η οποία λόγω χρονικών περιορισμών έγινε μέσα σε 8 ημέρες (χρονικό διάστημα από 19/05/2026 έως και 26/05/2026), επιτεύχθηκε η δημιουργία ενός τελικού δείγματος $n=96$ πλήρως συμπληρωμένων ερωτηματολογίων, αξιοποιήσιμων προς επεξεργασία. Οι ερωτήσεις που συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο, έγινε προσπάθεια να είναι όσο το δυνατόν πιο κατανοητές προς τους ερωτηθέντες. Δεν δόθηκε έμφαση σε τεχνικές ή νομικές λεπτομέρειες της λειτουργίας θεσμών και πρωτοβουλιών της Ε.Ε., αλλά στην ουσία της ύπαρξής τους, και του ευρύτερου σκοπού που υπηρετούν για την οικονομία. Οι ερωτήσεις αφορούσαν: 1^{ον} τα απαραίτητα δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο), 2^{ον} ερωτήσεις αυτό-αξιολόγησης του επιπέδου εξοικείωσης με τη λειτουργία βασικών χρηματοοικονομικών θεσμών της Ε.Ε., 3^{ον} ερωτήσεις γνώσης του θεσμικού περιβάλλοντος και πρόσφατων εξελίξεων περί αυτού, και 4^{ον} ερωτήσεις σχετικά με την επενδυτική συμπεριφορά των ερωτηθέντων. Προς διευκόλυνση των απαντήσεων στα ερωτήματα, και της μετέπειτα ανάλυσής τους χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον η Κλίμακα Likert, μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές που συναντούμε σε κάθε είδους ερωτηματολόγια, και χαρακτηρίζεται από απλότητα κατανόησης. Επιλέχθηκε η αποφυγή

ανοικτών ερωτήσεων, λόγω δυσκολίας ανάλυσής τους, αλλά και λόγω της συνήθους αποφυγής συμπλήρωσής τους από το κοινό, αφού απαιτούν από αυτούς αυξημένο κόπο και χρόνο. Σημειώνεται ότι όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, αλλά και γενικότερα, το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με σεβασμό στην ανωνυμία και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Με το πέρας της συμπλήρωσης ικανού αριθμού απαντήσεων, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, εξήχθησαν σε αρχείο μορφής excel, και στη συνέχεια αναλύθηκαν με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS 29. Αρχικά πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση (συχνότητες, ποσοστά, μέσοι όροι) για την αποτύπωση του γενικού επιπέδου γνώσης και εξοικείωσης. Επιπρόσθετα, εφαρμόστηκαν έλεγχοι διαφορών (Independent Samples t-test και One-Way Analysis of Variance) προκειμένου να διερευνηθεί η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ δημογραφικών ομάδων που συμμετείχαν στην έρευνα. Τέλος, όσον αφορά τους περιορισμούς της έρευνας, πέραν των χαρακτηριστικών της ως δειγματοληψίας ευκολίας, και του δια-τομεακού της τύπου που προαναφέραμε παραπάνω, επιπλέον, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα δεδομένα βασίζονται σε απαντήσεις που ενδέχεται να επηρεάζονται από υποκειμενική αντίληψη ή πολιτικές ή άλλου είδους προσωπικές πεποιθήσεις, και ατομικά χαρακτηριστικά. Τέλος, αναγνωρίζεται ότι το επίπεδο γνώσης αποτυπώνεται μέσω περιορισμένου αριθμού ερωτήσεων, το οποίο δεν μπορεί να καλύψει εξαντλητικά όλο το εύρος του σύγχρονου Ευρωπαϊκού θεσμικού χρηματοοικονομικού πλαισίου, των επενδυτικών αντιλήψεων και συμπεριφοράς.

Κεφάλαιο 4. Ανάλυση Δεδομένων & Ερμηνεία Αποτελεσμάτων

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας ερωτηματολογίου που διεξήχθη, μέσω περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Ως πρώτο βήμα, παρατίθενται τα αποτελέσματα της ανάλυσης συχνοτήτων για κάθε ένα από τα 24 ερωτήματα της έρευνας. Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα της στοχευμένης σύγκρισης των απαντήσεων σε μεμονωμένες ερωτήσεις με βάση το φύλο. Στο επόμενο επίπεδο, η έρευνα εστιάζει στα αποτελέσματα των απαντήσεων που δόθηκαν, με βάση τις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Τέλος, η ανάλυση επιχειρεί να εμβαθύνει, αλλά και να παρουσιάσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα, μέσω διενέργειας ανάλυσης συσχετίσεων μεταξύ

των απαντήσεων, έτσι ώστε να εξακριβωθούν ενδεχόμενες στατιστικά σημαντικές σχέσεις μεταξύ των ερωτήσεων που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα.

4.1 Αποτελέσματα Ανάλυσης Συχνοτήτων

Ακολουθεί η παράθεση των αποτελεσμάτων για κάθε απάντηση, με τη μορφή pie chart ή ραβδογράμματος όπως εξήχθη από την πλατφόρμα Google Forms, συνοδευόμενη από τον απαραίτητο πίνακα Συχνοτήτων και Σχετικών Συχνοτήτων:

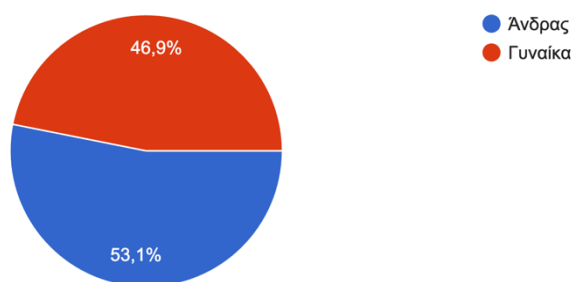
Ερώτημα 1 – Φύλο (δημογραφικά στοιχεία)

Παρατηρούμε ότι το δείγμα είναι σχεδόν ομοιόμορφα κατανομημένο ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, χωρίς κάποια μεγάλη ασυμμετρία.

Πίνακας 1: Ανάλυση Συχνοτήτων με βάση το φύλο		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Άνδρες	51	53,1%
Γυναίκες	45	46,9%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 1 – πηγή: Google Forms

Επιλέξτε το φύλο σας
96 απαντήσεις

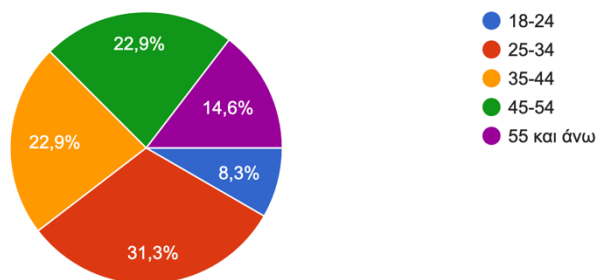
Ερώτημα 2 – Ηλικιακή ομάδα (δημογραφικά στοιχεία)

Παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες είναι υγιώς κατανομημένοι σε τρεις μεγάλες κεντρικές ηλικιακές ομάδες, ενώ σχετικά λιγότεροι συμμετείχαν από τις δύο ακραίες ομάδες των 18-24, και άνω των 55.

Πίνακας 2: Ανάλυση Συχνοτήτων με βάση την ηλικιακή ομάδα		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
18-24 ετών	8	8,3%
25-34 ετών	30	31,3%
35-44 ετών	22	22,9%
45-54 ετών	22	22,9%
55 ετών και άνω	14	14,6%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 2 – πηγή: Google Forms

Επιλέξτε την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε
96 απαντήσεις

Ερώτημα 3 – Μορφωτικό επίπεδο (δημογραφικά στοιχεία)

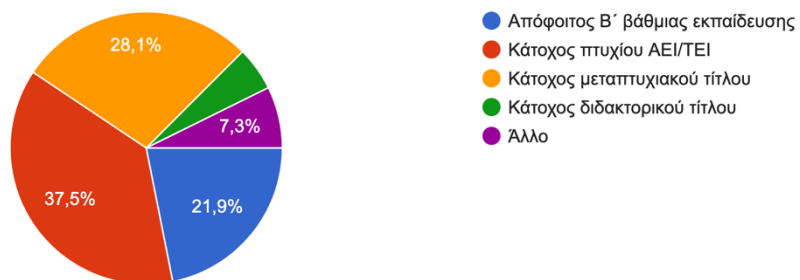
Παρατηρούμε ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (αθροιστικά 70,8%), κάτι που μπορεί εύκολα να εξηγηθεί λόγω της φύσης του δείγματος ως ένα convenience sample.

Πίνακας 3: Ανάλυση Συχνοτήτων με βάση το μορφωτικό επίπεδο		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Απόφοιτος Β' βάθμιας εκπαίδευσης	21	21,9%
Κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ/ΤΕΙ	36	37,5%
Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου	27	28,1%
Κάτοχος διδακτορικού τίτλου	5	5,2%

Άλλο	7	7,3%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 3 – πηγή: Google Forms

Επιλέξτε το μορφωτικό σας επίπεδο
96 απαντήσεις

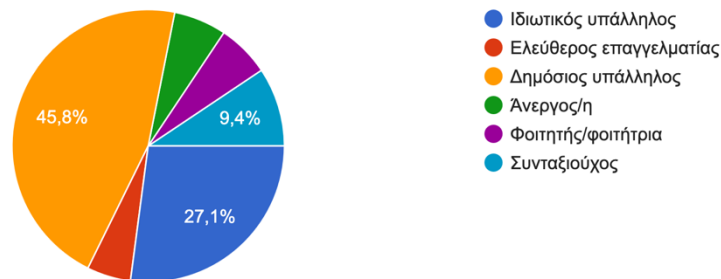
Ερώτημα 4 – Εργασιακή κατάσταση (δημογραφικά στοιχεία)

Παρατηρούμε ότι η κυριότερη ομάδα είναι εκείνη των δημοσίων υπαλλήλων με 45,8%, πράγμα ξανά εξηγήσιμο λόγω του convenience sampling, με δεύτερη σημαντικότερη αυτή των ιδιωτικών υπαλλήλων.

Πίνακας 4: Ανάλυση Συχνοτήτων με βάση την εργασιακή κατάσταση		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ιδιωτικός υπάλληλος	26	27,1%
Ελεύθερος επαγγελματίας	5	5,2%
Δημόσιος υπάλληλος	44	45,8%
Άνεργος/η	6	6,3%
Φοιτητής/φοιτήτρια	6	6,3%
Συνταξιούχος	9	9,4%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 4 – πηγή: Google Forms

Επιλέξτε την εργασιακή σας κατάσταση
96 απαντήσεις

Ερωτήματα 5-8 – Εξοικείωση με το ρόλο χρηματοοικονομικών θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ερώτημα 5 – Πόσο εξοικειωμένοι θεωρείτε ότι είστε με το ρόλο του Ταμείου Ανάκαμψης?

Παρατηρούμε ότι μια μεγάλη αθροιστική πλειοψηφία (79,16%) παραδέχεται καθόλου έως μέτρια εξοικείωση με το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας, παρότι είναι ένα εργαλείο-θεσμός που έχει λάβει μεγάλη δημοσιότητα από το 2021 έως σήμερα.

Πίνακας 5: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 5		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα*
Καθόλου	17	17,71%
Ελάχιστα	27	28,12%
Μέτρια	32	33,33%
Αρκετά	18	18,75%
Πλήρως	2	2,08%
Σύνολο	96	100%

*Τα αναγραφόμενα ποσοστά έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Ερώτημα 6 – Πόσο εξοικειωμένοι θεωρείτε ότι είστε με το ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας?

Παρατηρούμε ότι παρότι η Ε.Κ.Τ. είναι ίσως ο βασικότερος οικονομικός θεσμός της Ε.Ε., με την χώρα μας ως μέλος της εδώ και 2½ δεκαετίες, στο δείγμα μας εμφανίζεται μια μεγάλη μάζα (71,88%) που δηλώνει καθόλου έως μέτρια εξοικείωση με τον θεσμό αυτό. Το αποτέλεσμα αυτό μοιάζει δυσανάλογο σε σχέση με τη σημασία της Ε.Κ.Τ. για τη χώρα μας και για ολόκληρη την Ευρώπη.

Πίνακας 6: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 6		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα*
Καθόλου	21	21,88%
Ελάχιστα	28	29,17%
Μέτρια	20	20,83%
Αρκετά	21	21,88%
Πλήρως	6	6,25%
Σύνολο	96	100%

*Τα αναγραφόμενα ποσοστά έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Ερώτημα 7 – Πόσο εξοικειωμένοι θεωρείτε ότι είστε με τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης?

Παρατηρούμε ότι μονάχα μια μειοψηφία του 15,63% δηλώνει αρκετή έως πλήρη εξοικείωση, γεγονός που ενδεχομένως να πηγάζει από το γεγονός ότι πρόκειται για έναν πυλώνα που δημιουργήθηκε σχετικά πρόσφατα.

Πίνακας 7: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 7		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα*
Καθόλου	23	23,96%
Ελάχιστα	37	38,54%
Μέτρια	21	21,88%
Αρκετά	11	11,46%
Πλήρως	4	4,17%
Σύνολο	96	100%

*Τα αναγραφόμενα ποσοστά έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

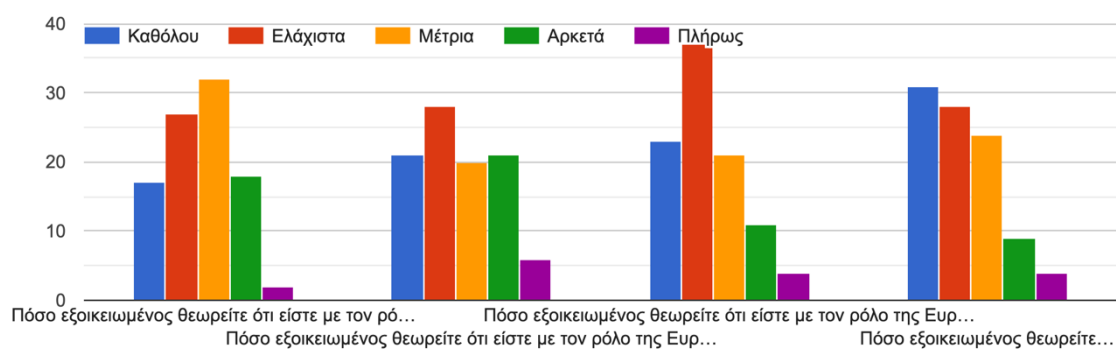
Ερώτημα 8 – Πόσο εξοικειωμένοι θεωρείτε ότι είστε με το ρόλο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας?

Παρατηρούμε κι εδώ επίσης ότι οι συμμετέχοντες που δηλώνουν αρκετή ή πλήρη εξοικείωση/γνώση αθροίζουν ένα ισχνό 13,53%, παρότι σε αυτή την περίπτωση πρόκειται για έναν θεσμό που έχει παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στα προγράμματα διάσωσης της Ελλάδας.

Πίνακας 8: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 8		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα*
Καθόλου	31	32,29%
Ελάχιστα	28	29,17%
Μέτρια	24	25%
Αρκετά	9	9,36%
Πλήρως	4	4,17%
Σύνολο	96	100%

*Τα αναγραφόμενα ποσοστά έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Γράφημα 5 – πηγή: Google Forms

Ερώτημα 9 - Ποιος είναι ο μεγαλύτερος άμεσος κάτοχος Ελληνικού δημοσίου χρέους?

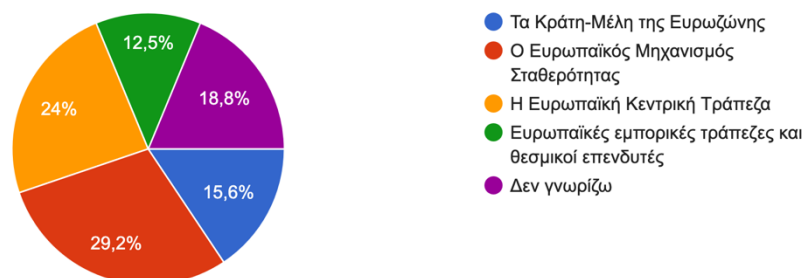
Παρατηρούμε ότι στο συγκεκριμένο ερώτημα η σωστή απάντηση συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό (29,2%), ωστόσο με μια εναλλακτική ανάγνωση μπορούμε να πούμε ότι ουσιαστικά πάνω από 7 στους 10 δεν γνώριζαν ποιος είναι ο κυριότερος δανειστής της χώρας μας. Το αποτέλεσμα πιθανώς συσχετίζεται με αυτό του Ερωτήματος 8.

Πίνακας 9: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 9		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Τα Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης	15	15,6%
Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας	28	29,2%
Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	23	24%
Ευρ. εμπορικές τράπεζες και θεσμικοί επενδυτές	12	12,5%
Δεν γνωρίζω	18	18,8%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 6 – πηγή: Google Forms

Ποιός είναι ο μεγαλύτερος άμεσος κάτοχος Ελληνικού δημοσίου χρέους?

96 απαντήσεις

Ερώτημα 10 – Σε ποιόν ανήκει το Χρηματιστήριο Αθηνών?

Παρατηρούμε ότι κι εδώ ότι πάνω από 7 στους 10 συμμετέχοντες δεν ήταν ενήμεροι ότι το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών πρόσφατα (τον Νοέμβριο του 2025) εξαγοράστηκε από τον Πανευρωπαϊκό όμιλο Euronext, μια ιστορικών διαστάσεων εξέλιξη για την Ελληνική κεφαλαιαγορά και οικονομία γενικότερα.

Πίνακας 10: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 10		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Στην Τράπεζα της Ελλάδος	9	9,4%
Σε ιδιώτες επενδυτές και τις συστημικές Τράπεζες	18	18,8%
Στο Υπερταμείο	11	11,5%
Στην Ευρωπαϊκή Euronext	26	27,1%
Δεν γνωρίζω	32	33,3%

Σύνολο	96	100%
--------	----	------

Γράφημα 7 – πηγή: Google Forms

Το Χρηματιστήριο της Αθήνας ανήκει:
96 απαντήσεις

Ερώτημα 11 – Χρόνος διεκπεραίωσης τραπεζικής μεταφοράς χρημάτων μεταξύ χωρών της Ευρωζώνης

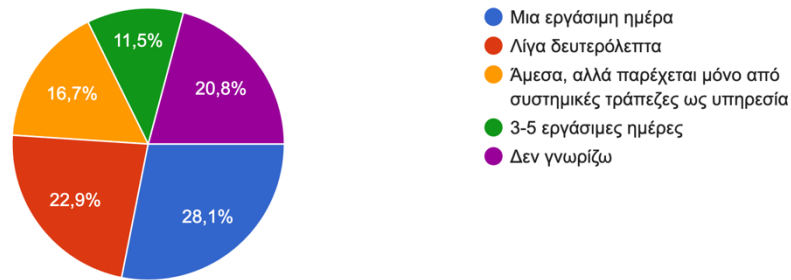
Παρατηρούμε ότι μόνο το 22,9% των ερωτηθέντων γνώριζαν ότι με τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στις άμεσες πληρωμές (instant payments) που προσφέρουν το Ευρωσύστημα και οι εμπορικές τράπεζες του χώρου SEPA εντός Ευρωζώνης, οι μεταφορές ολοκληρώνονται σε δευτερόλεπτα.

Πίνακας 11: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 11		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Μια εργάσιμη ημέρα	27	28,1%
Λίγα δευτερόλεπτα	22	22,9%
Άμεσα, αλλά υπό προϋποθέσεις	16	16,7%
3-5 εργάσιμες ημέρες	11	11,5%
Δεν γνωρίζω	20	20,8%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 8 – πηγή: Google Forms

Μια ψηφιακή τραπεζική μεταφορά χρημάτων σε Ευρώ μεταξύ χωρών της Ευρωζώνης μπορεί να πραγματοποιηθεί συνήθως μέσα σε:

96 απαντήσεις

Ερώτημα 12 - Ποια είναι η βασική αποστολή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας?

Παρατηρούμε εδώ ότι ένα σημαντικό -αλλά όχι ικανοποιητικό- ποσοστό γνώριζε τον κύριο ρόλο του Ε.Μ.Σ. ως έσχατου δανειστή, ωστόσο λόγω της σχέσης της χώρας μας με αυτόν, θα αναμέναμε ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό γνώσης. Κι εδώ το αποτέλεσμα πιθανώς συσχετίζεται με αυτό του Ερωτήματος 8.

Πίνακας 12: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 12		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Η εποπτεία των Τραπεζών της Ευρωζώνης	18	18,8%
Η εποπτεία των Ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων	8	8,3%
Η χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της Ε.Ε.	4	4,2%
Η χρηματοδοτική στήριξη κρατών της Ευρωζώνης	45	46,9%
Δεν γνωρίζω	21	21,9%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 9 – πηγή: Google Forms

Ποια είναι η βασική αποστολή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας?

96 απαντήσεις

Ερώτημα 13 - Ποια είναι η πρωταρχική αποστολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας?

Παρατηρούμε ότι εδώ σχεδόν ο ένας στους δύο συμμετέχοντες γνώριζε τη σωστή απάντηση, ωστόσο για κάτι τόσο θεμελιώδες θα αναμέναμε ένα πιο ικανοποιητικό ποσοστό. Κι εδώ το αποτέλεσμα ίσως συσχετίζεται με αυτό του Ερωτήματος 6.

Πίνακας 13: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 13		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Η σταθερότητα των τιμών στην Ευρωζώνη	47	49%
Η χρηματοδότηση Κρατών-μελών σε ανάγκη	16	16,7%
Η χρηματοδότηση τραπεζών της Ευρωζώνης	14	14,6%
Η εποπτεία των χρηματιστηρίων της Ευρωζώνης	4	4,2%
Δεν γνωρίζω	15	15,6%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 10 – πηγή: Google Forms

Ποια είναι η πρωταρχική αποστολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας?

96 απαντήσεις

Ερώτημα 14 - Ποια είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας?

Παρατηρούμε ότι και στο αρκετά διαφημισμένο RRF η σωστή απάντηση (ομόλογα έκδοσης Κομισιόν) απέσπασε το ίδιο ποσοστό με την απάντηση 'εισφορές Κρατών-μελών', γεγονός που ίσως καταδεικνύει σύγχυση με τον Πολυετή Προϋπολογισμό της Ε.Ε., ο οποίος χρηματοδοτεί τα μόνιμα προγράμματα ΕΣΠΑ και όχι έκτακτο Ταμείο Ανάκαμψης. Το αποτέλεσμα εδώ ίσως συσχετίζεται με αυτό του Ερωτήματος 5, όπου οι συμμετέχοντες παραδέχθηκαν ανεπαρκή γνώση για το εργαλείο αυτό.

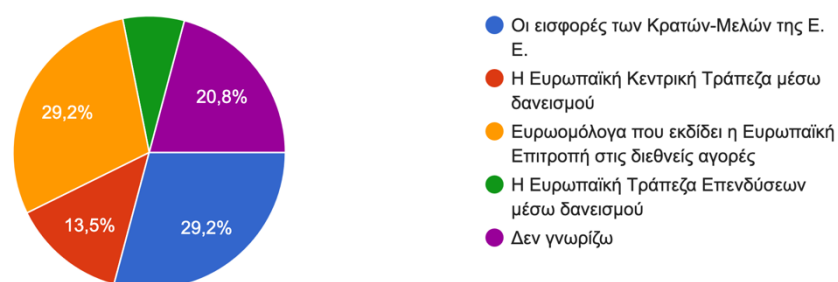
Πίνακας 14: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 14		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Οι εισφορές Κρατών-μελών	28	29,2%
Η Ε.Κ.Τ. μέσω δανεισμού	13	13,5%
Η Κομισιόν μέσω έκδοσης ομολόγων	28	29,2%

Η Ε.Τ.Επ. μέσω δανεισμού	7	7,3%
Δεν γνωρίζω	20	20,8%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 11 – πηγή: Google Forms

Ποια είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης?

96 απαντήσεις

Ερώτημα 15 - Ποια είναι η κύρια λειτουργία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης?

Παρατηρούμε ότι μόνο μια μικρή μειοψηφία του 17,7% απάντησε σωστά, με την γενικότερη εικόνα του αποτελέσματος σε αυτό το ερώτημα να δείχνει ότι συνάδει με τα αποτελέσματα του Ερωτήματος 7, όπου οι συμμετέχοντες δήλωσαν σε μεγάλο βαθμό άγνοια για τον συγκεκριμένο θεσμό.

Πίνακας 15: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 15		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ο συντονισμός των τραπεζικών πολιτικών	35	36,5%
Η παροχή φθηνής ρευστότητας προς τράπεζες	4	4,2%
Η εκπροσώπηση των τραπεζών στην Ε.Κ.Τ.	10	10,4%
Η εποπτεία των συστημικών τραπεζών της Ευρωζώνης	17	17,7%
Δεν γνωρίζω	30	31,3%

Σύνολο	96	100%
--------	----	------

Γράφημα 12 – πηγή: Google Forms

Ποιά είναι η κύρια λειτουργία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης?

96 απαντήσεις

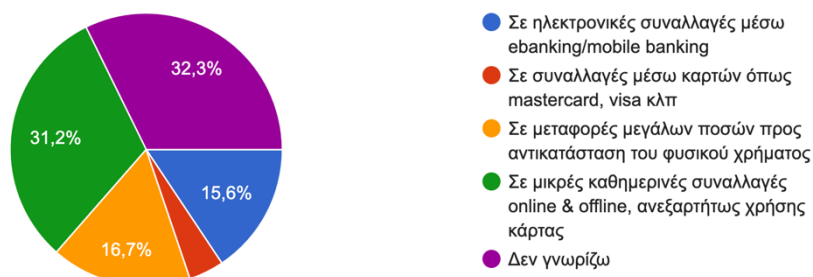
Ερώτημα 16 – Ποια η μελλοντική χρησιμότητα του Ψηφιακού Ευρώ?

Παρατηρούμε ότι παρότι η απάντηση που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό (31,2%) είναι και η σωστή, ωστόσο ταυτόχρονα αποδεικνύεται ότι μονάχα λίγο κάτω από τον έναν στους τρεις γνώριζαν ουσιαστικά περί τίνος πρόκειται αυτή η σημαντική καινοτομία που προετοιμάζεται από την Ε.Κ.Τ.

Πίνακας 16: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 16		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ηλεκτρονικές συναλλαγές μέσω e-banking	15	15,6%
Συναλλαγές μέσω καρτών	4	4,2%
Μεταφορές μεγάλων ποσών	16	16,7%
Μικρές καθημερινές συναλλαγές χωρίς χρήση κάρτας	30	31,2%
Δεν γνωρίζω	31	32,3%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 13 – πηγή: Google Forms

Το επερχόμενο Ψηφιακό Ευρώ θα χρησιμεύσει:
96 απαντήσεις

Ερώτημα 17 – Τι ακριβώς είναι το Euronext?

Παρατηρούμε ότι όπως και στο Ερώτημα 10, η οποιαδήποτε γνώση γύρω από τον διεθνή όμιλο στον οποίο εντάσσεται πλέον ως Euronext Athens, το Χρηματιστήριο της χώρας μας είναι πολύ περιορισμένη. Εδώ, μονάχα σχεδόν ο ένας στους πέντε συμμετέχοντες (19,8%) γνώριζε την θεσμική φύση και προέλευση του Euronext.

Πίνακας 17: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 17		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Πανερωπαϊκός όμιλος χρηματιστηρίων	19	19,8%
Θυγατρική του Γερμανικού χρηματιστηρίου	5	5,2%
Εταιρεία ειδικού σκοπού, των μεγάλων Ελληνικών τραπεζών	4	4,2%
Θεσμός της Ε.Ε. που ανήκει στην Ε.Κ.Τ.	19	19,8%
Δεν γνωρίζω	49	51%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 14 – πηγή: Google Forms

Το Euronext είναι:
96 απαντήσεις

Ερώτημα 18 - Έχετε εμπιστοσύνη συνολικά στους Ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς?

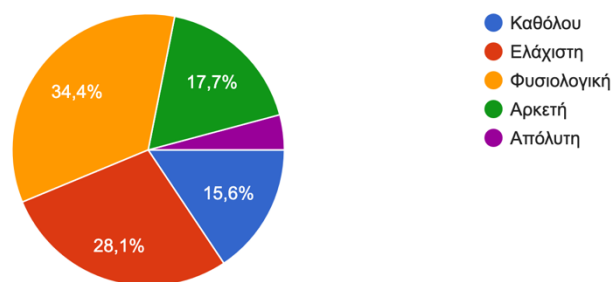
Παρατηρούμε εδώ ένα ενδιαφέρον εύρημα, καθώς το άθροισμα 'καθόλου' και 'ελάχιστη' εμπιστοσύνη με 43,7% είναι σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με το άθροισμα 'αρκετή' και 'απόλυτη' με 21,9%. Το γεγονός αυτό προβληματίζει, καθώς οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί διαχρονικά απολαύουν σημαντικής εμπιστοσύνης εντός Ελλάδας. Ενδεχομένως να μπορεί όμως να εξηγηθεί λόγω της αρνητικής δημοσιότητας που έλαβαν οι θεσμοί αυτοί κατά τη διάρκεια της Ελληνικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας.

Πίνακας 18: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 18		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Καθόλου	15	15,6%
Ελάχιστη	27	28,1%
Φυσιολογική	33	34,4%
Αρκετή	17	17,7%
Απόλυτη	4	4,2%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 15 – πηγή: Google Forms

Έχετε εμπιστοσύνη συνολικά στους Ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς?

96 απαντήσεις

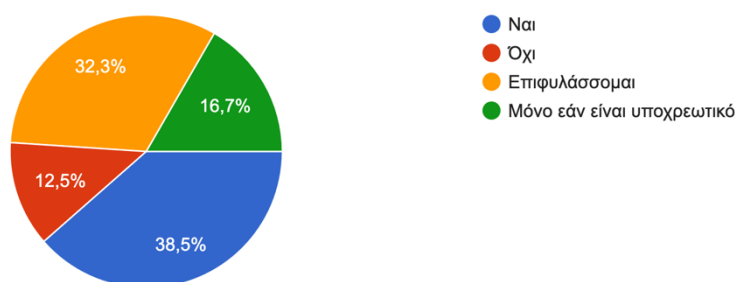
Ερώτημα 19 - Σκοπεύετε να χρησιμοποιήσετε στο μέλλον το Ψηφιακό Ευρώ για τις συναλλαγές σας?

Παρατηρούμε ότι μια συμπαγής μάζα σχεδόν τεσσάρων στους δέκα συμμετεχόντων απαντούν ότι θα το χρησιμοποιήσουν, ένα ποσοστό σημαντικό, το οποίο όμως θα μπορούσε να ήταν πολύ μεγαλύτερο εάν δεν ίσχυε το μεγάλο επίπεδο άγνοιας περί του επερχόμενου Ψηφιακού Ευρώ το οποίο διαπιστώσαμε στο αποτέλεσμα του Ερωτήματος 16. Οι συμμετέχοντες με ελλιπή γνώση επί αυτού, πιθανότατα εκφράστηκαν μέσα από την απάντηση ‘επιφυλάσσομαι’, περιμένοντας αυτό να κυκλοφορήσει έτσι ώστε να κρίνουν τότε εάν και κατά πόσο θα το χρησιμοποιήσουν.

Πίνακας 19: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 19		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ναι	37	38,5%
Όχι	12	12,5%
Επιφυλάσσομαι	31	32,3%
Μόνο εάν είναι υποχρεωτικό	16	16,7%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 16 – πηγή: Google Forms

Σκοπεύετε να χρησιμοποιήσετε στο μέλλον το Ψηφιακό Ευρώ για τις συναλλαγές σας;
96 απαντήσεις

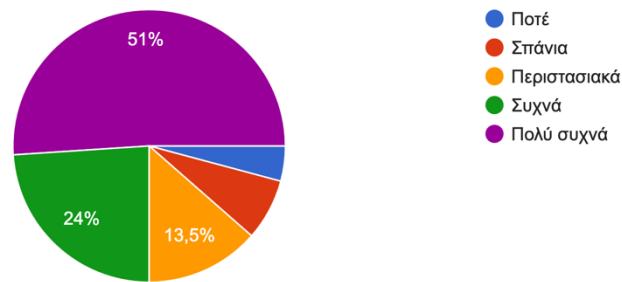
Ερώτημα 20 - Χρησιμοποιείτε e-banking/mobile banking για τις καθημερινές σας συναλλαγές?

Παρατηρούμε εδώ ένα αισιόδοξο εύρημα, καθώς αθροιστικά το 75% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι χρησιμοποιούν συχνά ή πολύ συχνά το e-banking/mobile banking για τις καθημερινές τους συναλλαγές. Το αποτέλεσμα αυτό συνάδει με τα καταγεγραμμένα υψηλά ποσοστά στη χώρα μας, και θα μπορούσε να λειτουργήσει ως βάση για χρήση και του Ψηφιακού Ευρώ ως εναλλακτικό μέσο πληρωμών, εφόσον οι πολίτες είναι ήδη εξοικειωμένοι με άυλες μορφές πληρωμών.

Πίνακας 20: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 20		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ποτέ	4	4,2%
Σπάνια	7	7,3%
Περιστασιακά	13	13,5%
Συχνά	23	24%
Πολύ συχνά	49	51%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 17 – πηγή: Google Forms

Χρησιμοποιείτε e-banking/mobile banking για τις καθημερινές σας συναλλαγές?
96 απαντήσεις

Ερώτημα 21 – Επενδύσεις σε άυλα assets

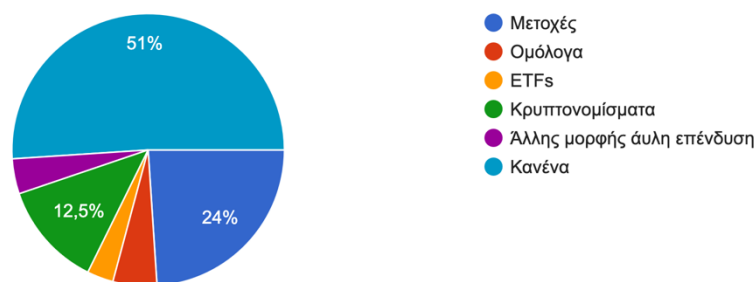
Παρατηρούμε ότι σχεδόν ο ένας στους δύο συμμετέχοντες (51%) δεν έχει πραγματοποιήσει ποτέ, ούτε σκοπεύει να επενδύσει σε κανένα από τα παρακάτω assets. Εξαιρώντας τα κρυπτονομίσματα τα οποία αποτελούν μια ‘εναλλακτική’, εκτός επίσημου χρηματοοικονομικού οικοσυστήματος μορφή, η οποία σε καμία περίπτωση δεν έχει αντίκρισμα στην πραγματική οικονομία, το παρόν αποτέλεσμα είναι αποκαλυπτικό για τα χαμηλά επίπεδα επενδύσεων στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

Πίνακας 21: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 21		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Μετοχές	23	24%
Ομόλογα	5	5,2%
Exchange-Traded Funds	3	3,1%
Κρυπτονομίσματα	12	12,5%
Άλλης μορφής άυλα assets	4	4,2%
Κανένα	49	51%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 18 – πηγή: Google Forms

Έχετε πραγματοποιήσει ποτέ, ή έχετε σκοπό να επενδύσετε σε:

96 απαντήσεις

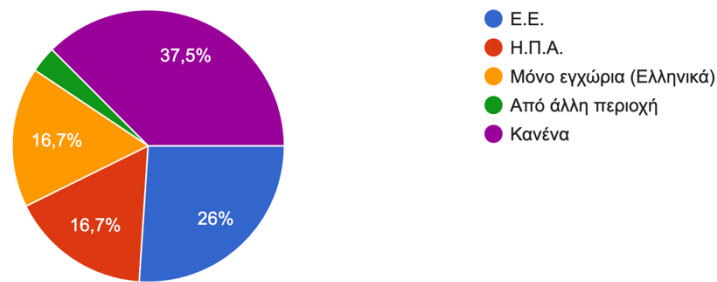
Ερώτημα 22 - Θα προτιμούσατε να επενδύσετε σε χρηματοοικονομικά προϊόντα από την Ε.Ε. ή από τις Η.Π.Α.?

Παρατηρούμε ότι μέσα από τα αποτελέσματα του τρέχοντος ερωτήματος το οποίο τέθηκε στοχευμένα, μόνο σχεδόν ο ένας στους τέσσερις συμμετέχοντες δηλώνει ότι θα επένδυε σε assets από την Ε.Ε., ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (37,5%) δηλώνει ότι δεν θα επένδυε πουθενά. Το πρώτο εύρημα σε μεγάλο βαθμό καταδεικνύει την έλλειψη εμπιστοσύνης που προκαλεί ο κατακερματισμός των Ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών, και πιστοποιεί την επείγουσα ανάγκη εμβάθυνσης στον τομέα αυτό. Το δεύτερο εύρημα σίγουρα συνδέεται και με το αποτέλεσμα του Ερωτήματος 21.

Πίνακας 22: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 22		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Ε.Ε.	25	26%
Η.Π.Α.	16	16,7%
Μόνο εγχώρια assets	16	16,7%
Από άλλη γεωγραφική περιοχή	3	3,1%
Κανένα	36	37,5%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 19 – πηγή: Google Forms

Θα προτιμούσατε να επενδύσετε σε χρηματοοικονομικά προϊόντα από την Ε.Ε. ή από τις Η.Π.Α.?
96 απαντήσεις

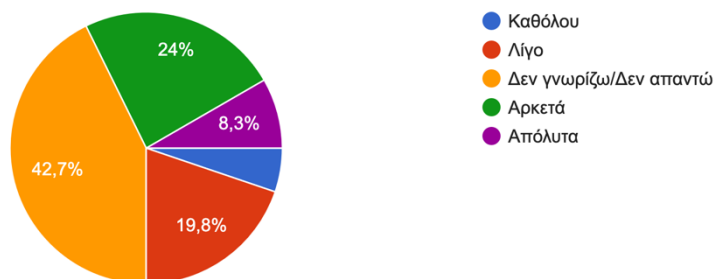
Ερώτημα 23 - Συμφωνείτε με την ανάγκη εμβάθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των Κεφαλαιαγορών?

Παρατηρούμε εδώ ένα πολύ ενδιαφέρον και ταυτόχρονα ολίγον απογοητευτικό εύρημα: Παρότι ένα 25% διαφωνεί με την ανάγκη εμβάθυνσης, μονάχα το 32,3% συμφωνεί, ενώ ένα εντυπωσιακό 42,7% δεν απαντά, προφανώς λόγω άγνοιας για ένα θέμα το οποίο τα τελευταία χρόνια βρίσκεται στην κορυφή της οικονομικής ατζέντας και των προτεραιοτήτων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πίνακας 23: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 23		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Καθόλου	5	5,2%
Λίγο	19	19,8%
Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	41	42,7%
Αρκετά	23	24%
Απόλυτα	8	8,3%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 20 – πηγή: Google Forms

Συμφωνείτε με την ανάγκη εμβάθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των
Κεφαλαιαγορών?
96 απαντήσεις

Ερώτημα 24 - Με ποιο τρόπο θα επιθυμούσατε τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής παιδείας στην Ελλάδα?

Παρατηρούμε τέλος, ότι στο καίριο ερώτημα αυτό, οι συμμετέχοντες ζητούν με ένα αθροιστικό 77% παροχή γνώσης προς το ευρύ κοινό μέσω του σχολείου για παιδιά και εφήβους, και μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους ενήλικες, δηλαδή μέσα από μια δομημένη και διαρκή διαδικασία. Ένα αθροιστικό 17,8% είναι μοιρασμένο ανάμεσα σε απλή παροχή ενημέρωσης μέσα από καμπάνιες σε Μ.Μ.Ε. και κοινωνικά δίκτυα, ενώ το 5,2% θεωρεί ότι σοφότερος τρόπος είναι μόνο η προσωπική προσπάθεια.

Πίνακας 24: Ανάλυση Συχνοτήτων για το Ερώτημα 24		
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Μέσω του σχολείου	37	38,5%
Με οργανωμένα επιμορφωτικά προγράμματα	37	38,5%
Με διαφημιστικές (κυβερνητικές) καμπάνιες	6	6,3%
Με προσωπική προσπάθεια	5	5,2%
Μέσω κοινωνικών δικτύων και Μ.Μ.Ε. (με ιδιωτική πρωτοβουλία)	11	11,5%
Σύνολο	96	100%

Γράφημα 21 – πηγή: Google Forms

Με ποió τρόπο θα επιθυμούσατε τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής παιδείας στην Ελλάδα?

96 απαντήσεις

4.2 Αποτελέσματα Ανάλυσης Independent Samples t-test

Στο δεύτερο επίπεδο της ανάλυσής μας με χρήση του SPSS 29, προχωρήσαμε στοχευμένα σε ανάλυση Independent Samples t-test με σκοπό να διερευνήσουμε κατά πόσο το επίπεδο γνώσης/εξοικείωσης που οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται και δηλώνουν για τον εαυτό τους διαφοροποιείται σε σχέση με το αν απάντησαν σωστά για την αντίστοιχη ερώτηση επί ενός συγκεκριμένου θεσμού. Με λίγα λόγια, να εξετάσουμε τη σχέση αντίληψης περί εξοικείωσης και πραγματικότητας.

Πριν από τη στατιστική ανάλυση πραγματοποιήθηκε έλεγχος των δεδομένων για τυχόν ελλειπείς ή διπλές καταχωρήσεις. Καθώς όλες οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ήταν υποχρεωτικές και δεν εντοπίστηκαν προβληματικές εγγραφές, το σύνολο των απαντήσεων κρίθηκε κατάλληλο για περαιτέρω ανάλυση.

Αρχικά, πραγματοποιήσαμε Independent Samples t-test προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο η αυτό-αξιολογούμενη εξοικείωση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα διαφοροποιείται μεταξύ των συμμετεχόντων που απάντησαν σωστά και εκείνων που απάντησαν λανθασμένα στην αντίστοιχη ερώτηση γνώσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που απάντησαν σωστά παρουσίασαν υψηλότερο μέσο επίπεδο εξοικείωσης ($M=2,96$) σε σύγκριση με όσους απάντησαν λανθασμένα ($M=2,29$). Η διαφορά αυτή ήταν στατιστικά σημαντική ($t=-2,777$ & $p=0,007$), γεγονός που υποδηλώνει θετική σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης εξοικείωσης και πραγματικής γνώσης.

Πίνακας 25: Αποτελέσματα ανάλυσης Independent samples t-test με κριτήριο σωστή ή λανθασμένη απάντηση στο Ερώτημα γνώσης για την Ε.Κ.Τ.				
	Μέσος	t	Sig.	p
Λανθασμένη	2,2857	-2,777	0,91	0,007
Σωστή	2,9574			

Με τον ίδιο τρόπο, πραγματοποιήθηκε Independent Samples t-test προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο η αυτό-αξιολογούμενη εξοικείωση με το Ταμείο Ανάκαμψης διαφοροποιείται μεταξύ των συμμετεχόντων που απάντησαν σωστά και εκείνων που απάντησαν λανθασμένα στην αντίστοιχη ερώτηση γνώσης. Οι συμμετέχοντες που απάντησαν σωστά εμφάνισαν υψηλότερο μέσο επίπεδο εξοικείωσης ($M=2,86$) σε σχέση με όσους απάντησαν λανθασμένα ($M=2,49$). Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση, σε αντίθεση με τις άλλες, η διαφορά αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική ($t=-1,587$ & $p=0,116$).

Πίνακας 26: Αποτελέσματα ανάλυσης Independent samples t-test με κριτήριο σωστή ή λανθασμένη απάντηση στο Ερώτημα γνώσης για το Ταμείο Ανάκαμψης				
	Μέσος	t	Sig.	p
Λανθασμένη	2,4853	-1,587	0,967	0,116
Σωστή	2,8571			

Με την ίδια λογική, κάναμε Independent Samples t-test προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο η αυτό-αξιολογούμενη εξοικείωση με την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση διαφοροποιείται μεταξύ των συμμετεχόντων που απάντησαν σωστά και εκείνων που απάντησαν λανθασμένα στην αντίστοιχη ερώτηση γνώσης. Οι συμμετέχοντες που απάντησαν σωστά εμφάνισαν υψηλότερο μέσο επίπεδο εξοικείωσης ($M=3,06$) σε σχέση με όσους απάντησαν λανθασμένα ($M=2,18$). Η διαφορά αυτή ήταν στατιστικά σημαντική ($t=-2,563$ & $p=0,019$), γεγονός που υποδηλώνει θετική σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης εξοικείωσης και πραγματικής γνώσης σχετικά με την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση.

Πίνακας 27: Αποτελέσματα ανάλυσης Independent samples t-test με κριτήριο σωστή ή λανθασμένη απάντηση στο Ερώτημα γνώσης για την Τραπεζική Ένωση				
	Μέσος	t	Sig.	p
Λανθασμένη	2,1772	-2,563	0,028	0,019
Σωστή	3,0588			

Και τέλος, πραγματοποιήσαμε Independent Samples t-test προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο η αυτό-αξιολογούμενη εξοικείωση με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM) διαφοροποιείται μεταξύ των συμμετεχόντων που απάντησαν σωστά και εκείνων που απάντησαν λανθασμένα στην αντίστοιχη ερώτηση γνώσης. Οι συμμετέχοντες που απάντησαν σωστά εμφάνισαν υψηλότερο μέσο επίπεδο εξοικείωσης ($M=2,60$) σε σχέση με όσους απάντησαν λανθασμένα ($M=1,92$). Η διαφορά αυτή ήταν στατιστικά σημαντική ($t=-3,060$ & $p=0,003$), υποδηλώνοντας θετική σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης εξοικείωσης και πραγματικής γνώσης σχετικά με τον ESM.

Πίνακας 28: Αποτελέσματα ανάλυσης Independent samples t-test με κριτήριο σωστή ή λανθασμένη απάντηση στο Ερώτημα γνώσης για τον Ε.Μ.Σ.				
	Μέσος	t	Sig.	p
Λανθασμένη	1,9216	-3,06	0,2	0,003
Σωστή	2,6			

4.3 Συνολικός Δείκτης Γνώσης / Total Knowledge Score

Επιπρόσθετα, και πάλι με χρήση του SPSS 29, δημιουργήθηκε Συνολικός Δείκτης Γνώσης (Total Knowledge Score), ο οποίος προέκυψε από το άθροισμα των σωστών απαντήσεων στις εννέα ερωτήσεις γνώσης. Η βαθμολογία μπορούσε να κυμανθεί από 0 έως 9. Ο μέσος δείκτης γνώσης του συνολικού δείγματος ήταν 2,73 ($SD=2,44$), με ελάχιστη τιμή 0 και μέγιστη 9. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει ότι, κατά μέσο όρο, οι συμμετέχοντες απάντησαν σωστά σε λιγότερες από τρεις από τις εννέα ερωτήσεις γνώσης που περιλάμβανε το ερωτηματολόγιο. Ταυτόχρονα, κάτι που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι παρατηρήσαμε μια σχετικά υψηλή τιμή της τυπικής απόκλισης ($SD=2,44$), η οποία φανερώνει σημαντική διακύμανση στις επιδόσεις των συμμετεχόντων. Μετά από προσεκτική παρατήρηση μια-προς-μια των μεμονωμένων 96 απαντήσεων που προέκυψαν από το Google Forms, επιβεβαιώσαμε ότι στο δείγμα μας συνυπήρχαν άτομα με μηδενική ή πολύ χαμηλή βαθμολογία, αλλά και συμμετέχοντες που πέτυχαν υψηλές επιδόσεις, γεγονός που καταδεικνύει ανομοιογένεια ως προς το επίπεδο γνώσης. Η γενικότερη εικόνα, σύμφωνα με την αντικειμενικότητα της στατιστικής, αλλά και με την υποκειμενική μας κρίση, δείχνει αναμφίβολα ένα σχετικά περιορισμένο επίπεδο γνώσης των συμμετεχόντων σχετικά με το Ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό πλαίσιο, τους θεσμούς και τις λειτουργίες αυτών, και σε σημαντικό βαθμό επιβεβαιώνει την βασικότερη υπόθεση με βάση την οποία επιχειρήθηκε η συγγραφή της παρούσας εργασίας-έρευνας.

4.4 Αποτελέσματα One-way Analysis of Variance (ANOVA)

Πατώντας πάνω στο κекτημένο της προηγούμενης ανάλυσης του Κεφαλαίου 4.3, προς ολοκλήρωση της επεξεργασίας και ανάλυσης των δεδομένων που προήλθαν από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, επιλέξαμε να διεξάγουμε στοχευμένα, με σκοπό την πληρέστερη αξιοποίηση αυτών των δεδομένων και την εξαγωγή όσο το δυνατόν πιο σφαιρικών συμπερασμάτων, και πάντα μέσα στα πλαίσια των περιορισμών έκτασης της παρούσας εργασίας, δύο analyses of variance (ANOVA): Μια ανάλυση με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης, και μια με κριτήριο την ηλικιακή ομάδα, σε σχέση με τις επιδόσεις στον Συνολικό Δείκτη Γνώσης. Ουσιαστικά εδώ, το ερευνητικό μας ερώτημα είναι απλό και προφανές: Διαφέρει το επίπεδο γνώσης των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών θεσμών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο/ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων;

Πίνακας 29: Αποτέλεσμα ανάλυσης ANOVA – Μέσος δείκτης γνώσης ανά επίπεδο εκπαίδευσης		
Επίπεδο εκπαίδευσης	N	Μέσος δείκτης γνώσης
Απόφοιτος Β' βάθμιας εκπ.	21	2,1
Κάτοχος πτυχίου ΑΕΙ/ΤΕΙ	36	2,69
Κάτοχος Msc	27	3,85
Κάτοχος PhD	5	1,6
Άλλο	7	1,29
Σύνολο	96	2,73

*Οι τιμές του Μέσου δείκτη γνώσης έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

One-way ANOVA: $F=2,868$, $p=0,027$

Η παραπάνω ανάλυση One-Way ANOVA που πραγματοποιήσαμε λοιπόν στο SPSS 29, έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στο Συνολικό δείκτη γνώσης μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων εκπαίδευσης. Οι συμμετέχοντες με μεταπτυχιακό τίτλο (MSc) παρουσίασαν τον υψηλότερο μέσο δείκτη γνώσης ($M=3,85$), ακολουθούμενοι από τους κατόχους πανεπιστημιακού πτυχίου ($M=2,69$) και τους αποφοίτους λυκείου ($M=2,10$). Αντίθετα, χαμηλότερες επιδόσεις καταγράφηκαν στην κατηγορία «Άλλο» ($M=1,29$), και στους κατόχους διδακτορικού τίτλου ($M=1,60$). Ωστόσο, οι μεταγενέστερες συγκρίσεις Tukey (μέσω του ίδιου output στο SPSS) δεν ανέδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ συγκεκριμένων ζευγών ομάδων (για $p>0.05$), γεγονός που πιθανόν οφείλεται στο περιορισμένο μέγεθος ορισμένων υπο-ομάδων (όπως για παράδειγμα οι κάτοχοι διδακτορικού

τίτλου με μόνο 5 απαντήσεις, αλλά και η επιλογή «Άλλο» με 7 απαντήσεις). Γενικά, εδώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι πράγματι υπάρχουν ενδείξεις ότι το μορφωτικό επίπεδο σχετίζεται με το συνολικό επίπεδο γνώσης των Ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών θεσμών, όπως είναι λογικό να υποθέσει κανείς εξ αρχής. Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι με βάση την στατιστική ανάλυση που τρέξαμε στο SPSS, δεν δυνάμεθα να πούμε με απόλυτη σιγουριά ότι π.χ. οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού (Msc) γνωρίζουν περισσότερα σε σχέση με τους κατόχους Πτυχίου (Bsc), ακριβώς λόγω του αποτελέσματος των συγκρίσεων Tukey που προαναφέραμε. Τέλος να σημειώσουμε εδώ ότι η επιλογή «Άλλο» είναι σίγουρο ότι χρησιμοποιήθηκε από συμμετέχοντες με επίπεδο κάτω του Πτυχίου (Bsc), και ότι η πιθανότερη ρεαλιστική εξήγηση για τη χαμηλή επίδοση των κατόχων PhD είναι ότι η ειδίκευσή τους ίσως είναι σε επιστημονικά πεδία καθόλου σχετικά με τα οικονομικά και τις διοικητικές επιστήμες.

Πίνακας 30: Αποτέλεσμα ανάλυσης ANOVA – Μέσος δείκτης γνώσης ανά ηλικιακή ομάδα		
Ηλικιακή ομάδα	N	Μέσος δείκτης γνώσης
18-24	8	1,13
25-34	30	2,3
35-44	22	3,45
45-54	22	3,45
55 και άνω	14	2,29
Σύνολο	96	2,73

*Οι τιμές του Μέσου δείκτη γνώσης έχουν στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

One-way ANOVA: $F=2,298$, $p=0,065$

Αντίστοιχα, και με την ίδια μεθοδολογία που ακολουθήθηκε παραπάνω, προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο το συνολικό επίπεδο γνώσης διαφοροποιείται μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, πραγματοποιήθηκε στο SPSS 29 ανάλυση One-Way ANOVA, αυτή τη φορά με εξαρτημένη μεταβλητή τον Συνολικό Δείκτη Γνώσης (Knowledge Score) και ανεξάρτητη μεταβλητή την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης δεν ανέδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στο συνολικό επίπεδο γνώσης μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών ομάδων ($F=2,298$, $p=0,065$). Γενικά, οι υψηλότερες επιδόσεις καταγράφηκαν στις ηλικιακές ομάδες 35–44 ετών και 45–54 ετών ($M=3,45$), ενώ η χαμηλότερη επίδοση παρατηρήθηκε στην ηλικιακή ομάδα 18–24 ετών ($M=1,13$). Οι συμμετέχοντες ηλικίας 25–34 ετών και 55 ετών και άνω παρουσίασαν ενδιάμεσες επιδόσεις ($M=2,30$ και $M=2,29$ αντίστοιχα). Ωστόσο, όπως και πριν, παρότι οι μέσοι όροι υποδηλώνουν μια τάση υψηλότερων επιδόσεων στις μεσαίες ηλικιακές ομάδες, η διαφορά αυτή σύμφωνα

με τους δείκτες που προκύπτουν από την ενδελεχή ανάλυση του SPSS δεν κρίνεται στατιστικά σημαντική. Συνεπώς, δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε με σιγουριά ότι η ηλικία επηρεάζει το συνολικό επίπεδο γνώσης των συμμετεχόντων σχετικά με τους Ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς και γενικότερα την χρηματοοικονομική θεσμική γνώση, τουλάχιστον στο υπό εξέταση δείγμα μας.

Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα & Εισηγήσεις

5.1 Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε με έναν διττό στόχο: Πρώτον, να αποτυπώσει στο θεωρητικό της κομμάτι την τρέχουσα διάρθρωση του θεσμικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική (financial) διακυβέρνηση. Αναλύσαμε τους κυριότερους θεσμούς της Ένωσης υπό αυτό το πρίσμα, θεσμούς όπως το Ευρωσύστημα, η Τραπεζική Ένωση, η Ένωση Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας και άλλοι επικουρικοί θεσμοί εποπτείας και διακυβέρνησης, ακόμα, το έκτακτο Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας, οι Άμεσες Πληρωμές στο πλαίσιο της Ε.Ε., το κομβικής σημασίας επερχόμενο Ψηφιακό Ευρώ για την Στρατηγική Αυτονομία στις πληρωμές, αλλά και ιδιωτικοί θεσμοί, κρίσιμοι ως ο πυλώνας των κεφαλαιαγορών, τα Ευρωπαϊκά χρηματιστήρια. Δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε να αποφευχθεί η στείρα παράθεση βιβλιογραφικής πληροφορίας, αλλά αντίθετα να γίνει στοχευμένη χρήση της με όσο πιο αποτελεσματικό τρόπο, με σκοπό το κείμενο, αν και πυκνό σε πληροφορία, να είναι απολύτως δομημένο και κατανοητό στον αναγνώστη του. Σκοπός της βιβλιογραφικής ανάλυσης ήταν να δώσει όσο πιο πλήρη εικόνα του ευρύτερου πλαισίου γίνεται, μέσα στα πλαίσια των δεδομένων περιορισμών έκτασης μιας τέτοιου είδους εργασίας. Η επιλογή των θεσμών που αναλύθηκαν ήταν εξ αρχής σε συνάρτηση με την δυνατότητα αξιοποίησής τους στην μετέπειτα έρευνα μέσω ερωτηματολογίου που διεξήχθη. Θεσμοί οι οποίοι, αν και πραγματικά σημαντικοί για το όλο Ευρωπαϊκό οικοδόμημα, παραμένουν σε μια αντικειμενική αφάνεια για το μέσο πολίτη, επελέγη να μην συμπεριληφθούν στα ερωτήματα που διανεμήθηκαν στους συμμετέχοντες, καθώς θα ήταν αδόκιμη εξ ορισμού η μελέτη τους. Δεύτερον, μέσω λοιπόν της δημιουργίας και διανομής του ερωτηματολογίου των 24 ερωτήσεων (το οποίο συμπλήρωσαν πλήρως 96 συμμετέχοντες), στόχος της εργασίας ήταν διαπιστωθεί -γνωρίζοντας πάντα τους περιορισμούς της φύσης και του μεγέθους του δείγματος- το επίπεδο γνώσης και εξοικείωσης που έχουν οι πολίτες για τους σημαντικότερους από τους θεσμούς οικονομικής και χρηματοοικονομικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή

Ένωση, και κατά συνέπεια και στη χώρα μας. Η αρχική υπόθεση ήταν ότι το επίπεδο αυτό είναι σχετικά χαμηλό, μη επαρκές για την τρέχουσα εποχή, και δυσανάλογο με τον όλο και αυξανόμενο ρόλο που αποκτούν συνεχώς αυτοί οι Πανευρωπαϊκοί θεσμοί, με το κέντρο βάρους των αποφάσεων και της άσκησης πολιτικής να μετατοπίζεται αργά αλλά σταθερά από τις πρωτεύουσες των Κρατών-μελών προς το διοικητικό κέντρο των Βρυξελλών, με τους πολίτες να μην αντιλαμβάνονται αυτή τη διαδικασία, λόγω της αργής και ήπιας φύσης της.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μέσω του ερωτηματολογίου, όπως αυτό αναλύθηκε και επεξεργάστηκε στο έγκυρο στατιστικό πρόγραμμα IBM SPSS 29, επιβεβαίωσαν αυτή την ανησυχία, καθώς ανέδειξαν ένα σχετικά περιορισμένο συνολικό επίπεδο γνώσης, καθώς ο μέσος δείκτης γνώσης του δείγματος ανήλθε σε μόλις 2,73 σωστές απαντήσεις σε σύνολο 9 ερωτήσεων γνώσης/εξοικείωσης που κλήθηκε να απαντήσει ο εκάστοτε συμμετέχων. (Σημειώνεται ότι 4 ερωτήσεις αφορούσαν δημογραφικά χαρακτηριστικά, 4 ερωτήσεις αφορούσαν την αυτό-αξιολόγηση της γνώσης του συμμετέχοντος, και 7 ερωτήσεις αφορούσαν αντιλήψεις και απόψεις). Παρά το σχετικά χαμηλό επίπεδο γνώσης, η ανάλυση έδειξε ότι η αυτο-αξιολογούμενη εξοικείωση των συμμετεχόντων συνδέεται σε αρκετές περιπτώσεις με την πραγματική γνώση τους. Για παράδειγμα, για θεσμούς όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας και η Τραπεζική Ένωση διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων που απάντησαν σωστά και εκείνων που απάντησαν λανθασμένα στις αντίστοιχες ερωτήσεις γνώσης. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι η υποκειμενική αίσθηση εξοικείωσης δεν αποτελεί πάντοτε αυθαίρετη εκτίμηση, αλλά συχνά αντανακλά πραγματικές διαφορές στο επίπεδο γνώσης.

Είναι αρκετά ενθαρρυντικό το ότι η αρχική υπόθεση που κάναμε κατά τον σχεδιασμό της παρούσας εργασίας, ότι δηλαδή οι πολίτες σε μεγάλο βαθμό ανταπατώνται και υπερεκτιμούν τη γνώση που κατέχουν στα συγκεκριμένα ζητήματα, δεν επιβεβαιώθηκε από τα στατιστικά στοιχεία.

Παράλληλα, η εκπαίδευση αναδείχθηκε ως ο σημαντικότερος δημογραφικός παράγοντας που σχετίζεται με τη γνώση των Ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών θεσμών. Αντίθετα, η ηλικία δεν παρουσίασε στατιστικά σημαντική επίδραση, αν και παρατηρήθηκε τάση υψηλότερων επιδόσεων στις μεσαίες ηλικιακές ομάδες. Συνολικά, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η γνώση των Ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών θεμάτων παραμένει περιορισμένη ακόμη και μεταξύ πολιτών που συμμετέχουν ενεργά στον οικονομικό και κοινωνικό βίο, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας και της ενημέρωσης γύρω από τις Ευρωπαϊκές οικονομικές πολιτικές.

5.2 Επιπτώσεις για την Ευημερία και Οικονομία της Ευρώπης

Η μεγάλη διαφορά στο επίπεδο και στον τρόπο με τον οποίο χρηματοδοτούνται οι ιδιωτικές επενδύσεις στην Ευρώπη, σε σχέση με τις Η.Π.Α. ήταν ένας από τους κύριους προβληματισμούς που γέννησαν την ιδέα για την διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Η διαφορετική επενδυτική κουλτούρα που χαρακτηρίζει πολίτες και επιχειρήσεις στην Ευρώπη σε σχέση με την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, η χαμηλή δηλαδή ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών Κεφαλαιαγορών ως συνέπεια αυτού, αλλά και ως συνέπεια του κατακερματισμού (fragmentation) που χαρακτηρίζει τις αγορές της Ευρώπης σε κάθε τομέα, είναι γενικά παραδεκτό ότι κρατά την Ήπειρό μας πίσω συγκριτικά με άλλες πλανητικές υπερδυνάμεις. Σε επίπεδο ρυθμού προόδου, χαμηλώνει την ετήσια ανάπτυξη του Α.Ε.Π., καταδικάζει τις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις σε εσωστρέφεια, καθώς η άντληση κεφαλαίων από αυτές είναι σημαντικά πιο δύσκολη, αφού αναγκάζονται να απευθυνθούν συνήθως σε εμπορικές-καταθετικές τράπεζες, ελλείπει επενδυτικών τραπεζών, ισχυρών funds και χρηματιστηρίων με επαρκή ρευστότητα και επενδυτική διάθεση. Συνέπεια αυτού είναι οι δυσμενέστεροι όροι (π.χ. υψηλότερα επιτόκια) και τελικά η μειωμένη ροπή προς επενδύσεις από τις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Μια από τις πηγές λοιπόν αυτής της κατάστασης, καθώς αποτελεί εμπόδιο στην βελτίωση της κουλτούρας του μέσου πολίτη σε όλη την Ευρώπη και όχι μόνο στην Ελλάδα (από συντριπτικά καταθετική σε κυρίως επενδυτική), είναι αναμφίβολα η έλλειψη ενημέρωσης, γνώσης και εν τέλει εξοικείωσης με το όλο χρηματοοικονομικό περιβάλλον της Ευρώπης.

Πρόσφατες πρωτοβουλίες όπως οι Εκθέσεις Draghi & Letta, αλλά και φυσικά η Ένωση Αποταμιεύσεων & Επενδύσεων (Savings & Investments Union), αποτελούν ίσως την τελευταία ελπίδα της Ε.Ε. να δημιουργήσει μια πραγματικά αποτελεσματική ενιαία αγορά κεφαλαίου και χρήματος, να γεννήσει διασυνοριακούς επιχειρηματικούς γίγαντες ικανούς να πρωταγωνιστήσουν σε πλανητικό επίπεδο, και να απελευθερώσει το πραγματικό αναπτυξιακό δυναμικό δυνητικά όλης της Ηπείρου, προς όφελος όλων των Ευρωπαίων πολιτών.

5.3 Προτάσεις για Γενικότερη Βελτίωση του Επιπέδου Γνώσης & Εξοικείωσης

Κρίνοντας με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, θα μπορούσαμε να προτείνουμε ένα πλαίσιο γενικότερης βελτίωσης του επιπέδου γνώσης και εξοικείωσης του ευρύτερου κοινού στη χώρα μας με τα θέματα που αναλύσαμε. Το πλαίσιο αυτό αποτελείται από τα προφανή: Αρχικά, η χρηματοοικονομική και -θεσμική γενικότερα- παιδεία θα μπορούσε να ενταχθεί πιο συστηματικά στα προγράμματα Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης, ώστε οι νέοι να αποκτούν βασικές γνώσεις για τη λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος, και κυρίως του Ευρωπαϊκού, στου οποίου τον πυρήνα συμμετέχει η Ελλάδα. Με αυτό τον τρόπο, μπορούν θεσμοί και έννοιες όπως Ευρωζώνη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ευρωσύστημα, Οικονομική & Νομισματική Ένωση, Δημοσιονομική Ένωση, Πολυετής Προϋπολογισμός της Ε.Ε. να γίνουν ξεκάθαροι στη συνείδηση των νέων, συμβάλλοντας στο μέλλον, στο να μετατραπούν σε χρήσιμους Έλληνες και Ευρωπαίους πολίτες, οι οποίοι με εχέγγυο τη γνώση, συμβάλλουν από τη δική τους θέση στην πρόοδο του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος, έχοντας αποκτήσει αντιστάσεις στην παραπληροφόρηση και τον λαϊκισμό, ο οποίος φθείρει τα θεμέλια του οικοδομήματος και της Ευρωπαϊκής δημοκρατίας συνολικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

Από πλευράς της ίδιας της Ε.Ε., οι αντίστοιχοι θεσμοί της θα μπορούσαν να επενδύσουν περισσότερο στην απλοποίηση της επικοινωνίας τους με το ευρύ κοινό. Είναι αλήθεια ότι πολλές φορές παρατηρούμε, οι πολιτικές και πρωτοβουλίες της Ένωσης να παρουσιάζονται με υπερβολικά τεχνοκρατική ορολογία που δυσχεραίνει την κατανόησή τους από τον απλό πολίτη. Η χρήση πιο προσιτής γλώσσας, διαδραστικών ψηφιακών εργαλείων και εκπαιδευτικού περιεχομένου θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά την εξοικείωση του κοινού.

Τέλος, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στοχευμένες εκστρατείες ενημέρωσης για ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα τους πολίτες, όπως το Ψηφιακό Ευρώ, η τραπεζική εποπτεία και οι Ευρωπαϊκές πολιτικές χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, και να γίνει ξεκάθαρο το πως όλα αυτά επηρεάζουν την καθημερινότητα του πολίτη. Η σύνδεση των θεσμών με καθημερινά οικονομικά ζητήματα είναι πιθανό να αυξήσει το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή (engagement) των πολιτών. Μπορούμε δυστυχώς να παραδεχθούμε ότι η ίδια η Ένωση δεν έχει μέχρι στιγμής δώσει την δέουσα προσοχή σε αυτό το επικοινωνιακό κομμάτι, και τα όποια αποτελέσματα των εκστρατειών της φαίνονται πενιχρά, ειδικά λόγω της αποτυχίας να μεταφραστεί η τεχνοκρατική ορολογία σε απλό καθημερινό λόγο, όπως προαναφέραμε.

5.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Η παρούσα μελέτη παρέχει χρήσιμες ενδείξεις σχετικά με το επίπεδο γνώσης και εξοικείωσης των πολιτών με τους ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς, ωστόσο παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς που μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για μελλοντική έρευνα. Αρχικά, μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να βασιστούν σε μεγαλύτερα και περισσότερο αντιπροσωπευτικά δείγματα, ώστε να ενισχυθεί η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων στον ευρύτερο πληθυσμό.

Επιπλέον, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η διεξαγωγή συγκριτικών ερευνών μεταξύ διαφορετικών Κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις στο επίπεδο γνώσης και εμπιστοσύνης προς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Παράλληλα, μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να εξετάσουν επιπρόσθετους παράγοντες, όπως το εισόδημα, η επαγγελματική εμπειρία, η πολιτική ενημέρωση ή η χρήση ψηφιακών μέσων ενημέρωσης.

Τέλος, θα ήταν χρήσιμη η αξιοποίηση ποιοτικών μεθόδων, όπως συνεντεύξεις ή ομάδες εστίασης, με στόχο τη βαθύτερη κατανόηση των λόγων για τους οποίους οι πολίτες εμφανίζουν περιορισμένη γνώση ή ενδιαφέρον για τους ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς θεσμούς. Η συνδυαστική αξιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών προσεγγίσεων θα μπορούσε να προσφέρει μια πληρέστερη εικόνα του φαινομένου και να συμβάλει στον σχεδιασμό αποτελεσματικότερων πολιτικών ενημέρωσης και εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

1. Adibilish, O., Cardeiro, D., Duval, R., Hong, G.H., Mazzone, L., Rotunno, L., Toprak, H., Vaziri, M. (2025), *International Monetary Fund Working Papers - Europe's Productivity Weakness: Firm-Level Roots and Remedies*, IMF
2. Banking Supervision – ECB (2026), *Statistics on supervised banks*, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/html/index.en.html>
3. Bankrate.com (2025), *The world's largest stock exchanges: 10 biggest by market capitalization*, <https://www.bankrate.com/investing/worlds-largest-stock-exchanges-biggest-by-market-capitalization/>
4. Beraldo, S. (2024), *Stability or Sovereignty? Italy's challenging relationship with the European Stability Mechanism*, Institute for Research in Economic and Fiscal Issues, <https://en.irefeurope.org/publications/online-articles/article/stability-or-sovereignty-italys-challenging-relationship-with-the-european-stability-mechanism/>
5. CaixaBank Research (2024), *Balance sheets: the not-so-visible normalisation of monetary policy*, <https://www.caixabankresearch.com/en/economics-markets/monetary-policy/balance-sheets-not-so-visible-normalisation-monetary-policy>
6. Centre for European Policy Studies (2026), *RRF Dashboard*, <https://rrfmonitor.ceps.eu/rrf-figures/>
7. Council of the European Union (2024), *Capital markets union explained*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/capital-markets-union-explained/>
8. Council of the European Union (2012), *Euro Area Summit Statement - Brussels, 29.06.2012*
9. Draghi, M. (2024), *The Future of European Competitiveness*, (Parts 1 & 2)
10. Euronews (2019), *Μηδενίστηκε ο ELA για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα*, <https://gr.euronews.com/2019/03/27/midenistike-o-ela-gia-to-elliniko-trapeziko-systima>
11. Euronext (2025), *Euronext welcomes ATHEX Group*, <https://www.euronext.com/en/news/euronext-welcomes-athex-group>
12. European Banking Authority (2025), *EU-wide stress testing*, <https://www.eba.europa.eu/risk-and-data-analysis/risk-analysis/eu-wide-stress-testing>
13. European Banking Authority (2026), *The Single Rulebook*, <https://www.eba.europa.eu/single-rulebook>
14. European Central Bank (upd. 2026), *Asset purchase programmes*, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/app/html/index.en.html>

15. European Central Bank (2026), *Digital Euro*,
https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/html/index.en.html
16. European Central Bank (2026), *Key ECB interest rates*,
<https://data.ecb.europa.eu/main-figures/ecb-interest-rates-and-exchange-rates/key-ecb-interest-rates>
17. European Central Bank (2026), *Single Euro Payments Area (SEPA)*,
<https://www.ecb.europa.eu/paym/retail/sepa/html/index.en.html>
18. European Central Bank (2024), *TLTRO III phase-out and bank lending conditions*,
https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2025/html/ecb.ebbox202408_07~220d11edeb.en.html
19. European Central Bank (2026), *Two percent inflation target*,
<https://www.ecb.europa.eu/mopo/strategy/pricestab/html/index.en.html>
20. European Central Bank (2012), *Verbatim of the remarks made by Mario Draghi*,
Speech by Mario Draghi, President of the European Central Bank at the Global Investment Conference in London, 26 July 2012.
<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120726.en.html>
21. European Central Bank (upd. 2026), *What is the pandemic emergency purchase programme?*, <https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me/html/pepp.en.html>
22. European Central Bank (2026), *What is TIPS?*,
<https://www.ecb.europa.eu/paym/target/tips/html/index.en.html>
23. European Central Bank (2026), *What is T2?*,
<https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2/html/index.en.html>
24. European Commission (2025), *Breaking down barriers to integrate financial markets*, https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/savings-and-investments-union/factsheet-breaking-down-barriers-integrate-financial-markets_en
25. European Commission (2026), *European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)*, https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/euro-area-countries/european-financial-stabilisation-mechanism-efsm_en
26. European Commission (2026), *Financial Literacy*,
https://finance.ec.europa.eu/consumer-finance-and-payments/financial-literacy_en
27. European Commission (2023), *Monitoring the level of financial literacy in the EU*, Eurobarometer, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2953>
28. European Commission (2015), *Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council*, COM/2015/0586 final - 2015/0270 (COD)

29. European Commission (2025), *Savings and investments union - Connecting savings and productive investments*, https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/savings-and-investments-union_en
30. European Commission (2026), *The EU as a borrower*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations_en
31. European Parliament Think Tank (2025), *The 28th regime*, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)779233](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)779233)
32. European Stability Mechanism (2026), *ESM Treaty Reform – Explainer*, <https://www.esm.europa.eu/about-us/esm-reform/esm-treaty-reform-explainer>
33. European Systemic Risk Board (2026), *Mission & establishment*, <https://www.esrb.europa.eu/about/background/html/index.en.html>
34. European Union (2026), *European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) Overview*, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-insurance-and-occupational-pensions-authority-eiopa_en
35. European Union (2026), *European Securities and Markets Authority (ESMA) Overview*, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-securities-and-markets-authority-esma_en
36. European Union (2026), *Next Generation EU*, https://next-generation-eu.europa.eu/index_en
37. European Union (2026), *Recovery and Resilience Facility*, https://next-generation-eu.europa.eu/recovery-and-resilience-facility_en
38. European Union (2026), *Setting up a European Company (SE)*, https://europa.eu/youreurope/business/running-business/developing-business/setting-up-european-company/index_en.htm
39. European Union (2007), *Treaty on European Union*, OJ C 306, 17.12.2007, Preamble
40. European Union (2007), *Treaty on the Functioning of the European Union*, Article 127
41. Runkel, Corey (2022), *Greece: Emergency Liquidity Assistance*, Journal of Financial Crises, Yale Program on Financial Stability (YPFS), vol. 4(2), pages 844-876, April.
42. International Monetary Fund (2025), *World Economic Outlook Database: October 2025*, [https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.RES%3AWEO\(9.0.0\)](https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.RES%3AWEO(9.0.0))

43. Letta, E. (2024), *Much More than a Market: Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU citizens*
44. MacroMicro.com (2026), *Europe – ECB Pandemic Emergency Purchase Programme [PEPP] Cumulative Purchases*, <https://en.macromicro.me/series/7778/ecb-cumulative-pepp>
45. Single Resolution Board (2026), *Single Resolution Fund*, <https://www.srb.europa.eu/en/single-resolution-fund>
46. Van Mallegheem, P.A., (2023), *NextGenerationEU: Hamiltonian moment or European New Deal?*, Yearbook of European Law, Volume 42, Pages 3–41
47. Von Moltke, J. (2025), *The Digital Euro: A New Era for the European Monetary System*, Deutsche Bank, <https://www.db.com/news/detail/20251211-the-digital-euro-a-new-era-for-the-european-monetary-system>
48. Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης, *Next Generation EU – Με μια ματιά*, <https://greece20.gov.gr/me-mia-matia/>
49. Τ.Ε.Κ.Ε. (2025), *Όριο κάλυψης προς αποζημίωση*, https://www.teke.gr/index.php#DEPOSITORS@Coverage_Level
50. Τράπεζα της Ελλάδος (2026), *Ψηφιακό Ευρώ: Πώς θα λειτουργεί;*, <https://www.bankofgreece.gr/euro/pshfiako-euro/pws-leitoyrgei;>